

MENDELOVA UNIVERZITA V BRNĚ

Lesnická a dřevařská fakulta

Ústav základního zpracování dřeva

**Lesnická
a dřevařská
fakulta**

Regionální typologie roubených staveb na území ČR

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Přílohy: Katalogové listy současných regionů

Katalogové listy regionálních typů

2016/2017

Bc. Kristina Nešporová

Originál podepsaného zadání DP

Čestné prohlášení

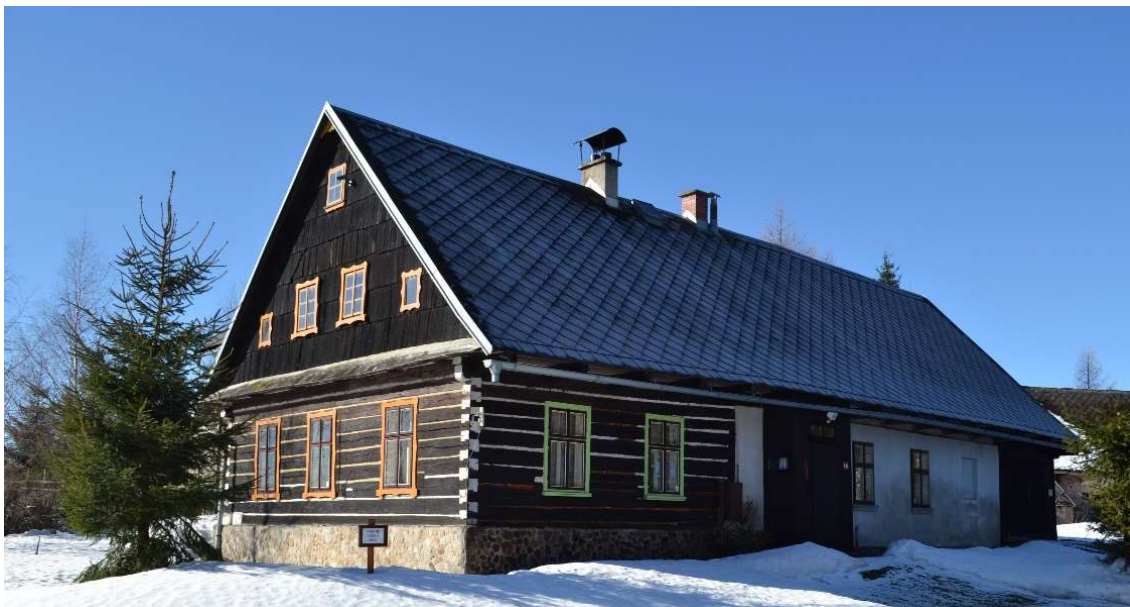
Prohlašuji, že jsem tuto práci: „**Regionální typologie roubených staveb na území ČR**“ vypracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace uvádím v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s platnou Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací.

Jsem si vědoma, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne: 14. 4. 2017

Podpis

*„Minulost, její tradice a znalost dědictví ztělesňuje to,
kdo jsme byli a jak se z nás stalo to, čím jsme nyní.“
(Christopher Day)*

Poděkování

Ráda poděkovala vedoucí práce Ing. Čechové za poskytnutí literatury a cenných rad při zpracování práce. Taktéž i společnosti DEK a.s. a Ing. Antonínu Žákovi Ph.D. za zapůjčení služebního vozidla pro výjezdy, poskytnutí finančních zdrojů na pohonné hmoty a možnost zaměření staveb.

Dále děkuji všem, kteří mi byli při zpracování práce psychickou oporou. Za podání pomocné ruky v dobách krize děkuji především Přátelům dobrého rána, všem ostatním kamarádům a rodině. Na závěr děkuji mým rodičům, kteří mě vždy podporovali v jakémkoliv životním rozhodnutí.

Abstrakt

Autor: Bc. Kristina Nešporová

Název práce: Regionální typologie roubených staveb na území ČR

Práce se zabývá rozdělením tradičních roubených staveb dle domových typů a jejich místních dobových forem a zanesením těchto regionálních typů do současného administrativního členění České republiky. Jednotlivé regionální typy tradiční zástavby jsou definovány podle druhu konstrukcí, detailů a typologických znaků, které jsou pro dané oblasti typické. Jako příloha jsou zpracovány katalogové listy, které poskytují vhodné doporučení pro návrh nových roubených staveb, tak aby nenarušovaly tradiční zástavbu a krajinný ráz dané oblasti výstavby. V rámci práce je zpracována i fotodokumentace nově postavených roubených staveb i s vyhodnocením.

Klíčová slova

- Roubené stavby
- Lidová architektura
- Regionální typologie
- Dřevěná konstrukce
- Tradiční dřevěná zástavba

Abstract

Author: Kristina Nešporová

Name of thesis: Regional typology of log houses in the Czech Republic

This thesis discusses the classification of traditional log buildings according to their residential type and the local architectural form of the given time period and their use and function in the current administrative regions of the Czech Republic. The individual buildings are defined by the type of their construction, their details and typological characteristics. The attachments include catalog sheets, which provide appropriate recommendations for design of new timbered buildings, that will not disrupt the traditional landscape of a given location. The thesis also includes photodocumentation and final evaluations of newly constructed timbered buildings.

Key words

- Log building
- Vernacular architecture
- Regional typology
- Timber structures
- Traditional wooden houses

Obsah

1	ÚVOD.....	- 1 -
2	CÍLE PRÁCE	- 2 -
3	METODIKA.....	- 3 -
3.1	Schéma postupu zpracování práce (Diagram 1).....	- 3 -
3.2	Popis způsobu zpracování jednotlivých kroků.....	- 3 -
3.2.1	Zdroje.....	- 3 -
3.2.2	Řešení.....	- 6 -
3.2.3	Výsledky	- 10 -
3.2.4	Přílohy.....	- 11 -
3.3	Ostatní postupy a návaznosti práce	- 11 -
4	VÝVOJ ROUBENÝCH STAVEB.....	- 13 -
4.1	Vlivy, které zapříčinily různorodost lidové architektury (dle Pešta, 2014):	- 13 -
4.2	Obecné historické souvislosti.....	- 14 -
4.3	Stavební legislativa roubených staveb	- 15 -
5	PŘEHLED ZÁKLADNÍCH POJMŮ.....	- 18 -
5.1	Domový typ též typ lidového domu (dle Bahenský a kol., 2015).....	- 18 -
5.2	Místní (lokální) dobová forma (dle Bahenský a kol., 2015).....	- 18 -
5.3	Prostorové uspořádání	- 19 -
5.4	Typické znaky	- 22 -
6	CHARAKTERISTIKA REGIONÁLNÍCH TYPŮ.....	- 33 -
6.1	DŮM SEVEROZÁPADNÍCH ČECH (ozn. 1) (Mapa 8).....	- 35 -
6.1.1	Chebský dům (ozn. 1A).....	- 35 -
6.1.2	Středohorský dům (ozn. 1B).....	- 36 -
6.2	DŮM SEVERNÍCH ČECH (ozn. 2).....	- 38 -
6.2.1	Pojizerský dům (ozn. 2A).....	- 40 -
6.3	DŮM SEVEROVÝCHODNÍCH ČECH (ozn. 3).....	- 42 -

6.3.1	Krkonošský dům (ozn. 3A).....	- 43 -
6.3.2	Podorlický dům (ozn. 3B).....	- 45 -
6.4	DŮM STŘEDOČESKÉ PAHORKATINY A POVODÍ BEROUNKY (ozn. 4)-	46 -
6.5	DŮM JIŽNÍCH ČECH (ozn. 5) (Mapa 12)	- 47 -
6.6	DŮM JIHOZÁPADNÍCH ČECH (ozn. 6).....	- 48 -
6.6.1	Plzeňský dům (ozn. 6A).....	- 49 -
6.6.2	Šumavský dům (ozn. 6B).....	- 50 -
6.7	ALPSKÝ DŮM (ozn. 7)	- 51 -
6.8	DŮM ČESKOMORAVSKÉ VRCHOVINY (ozn. 8)	- 53 -
6.8.1	Horácký dům (ozn. 8A)	- 54 -
6.8.2	Třebovsko-svitavský dům (ozn. 8B).....	- 54 -
6.8.3	Malohanácký dům (ozn. 8C)	- 55 -
6.8.1	Poličský dům (ozn. 8D)	- 55 -
6.9	DŮM VÝCHODNÍCH ČECH (ozn. 9)	- 56 -
6.9.1	Dům středního Polabí (ozn. 9A).....	- 56 -
6.10	VÝCHODOSUDETSKÝ DŮM (ozn. 10).....	- 58 -
6.10.1	Jesenický dům (ozn. 10A)	- 59 -
6.10.2	Opavský dům (ozn. 10B).....	- 60 -
6.11	KARPATSKÝ DŮM (ozn. 11).....	- 61 -
6.11.1	Těšínskoslezský dům (ozn. 11A) (Obr. 58).....	- 62 -
6.11.2	Valašský dům (ozn. 11B).....	- 63 -
6.11.3	Kopaničářský dům (ozn. 11C).....	- 64 -
7	SOUČASNÉ REGIONY	- 65 -
7.1	STŘEDNÍ ČECHY + PRAHA (Mapa 20).....	- 66 -
7.2	JIHOZÁPAD.....	- 67 -
7.3	SEVEROZÁPAD.....	- 69 -

7.4	SEVEROVÝCHOD	- 70 -
7.5	JIHOVÝCHOD	- 72 -
7.6	STŘEDNÍ MORAVA (Mapa 30)	- 74 -
7.7	MORAVSKOSLEZSKO (Mapa 32).....	- 76 -
8	ZHODNOCENÍ VYBRANÝCH STAVEB NOVÉ ZÁSTAVBY	- 77 -
9	DISKUSE	- 83 -
10	ZÁVĚR.....	- 85 -
11	SUMMARY	- 86 -
12	POUŽITÉ ZDROJE.....	- 87 -
12.1	Literární zdroje.....	- 87 -
12.2	Internetové zdroje.....	- 89 -
12.3	Diagramy.....	- 89 -
12.4	Tabulky	- 89 -
12.5	Mapy	- 90 -
12.6	Obrázky.....	- 92 -
13	PŘÍLOHY	- 96 -
13.1	Katalogové listy současných regionů.....	- 96 -
13.2	Katalogové listy regionálních typů	- 96 -

1 ÚVOD

Dřevo jako stavební materiál má v České republice tradici, která se vyvíjela po několik staletí. Je to dáno mimo jiné dostupností a relativně snadným opracováním této suroviny. V průběhu vývoje se použití dřeva ustálilo nejen pro hlavní nosné konstrukce, ale i na opláštění štítů, bočních stěn, střešní krytiny a výplně otvorů. Roubení doplňovalo i hliněné i zděné stavby, případně tvořilo kombinaci formou hrázděných staveb.

V závislosti na různorodých vlivech se do vesnické zástavby promítaly podmínky jako terén, klima a způsob života místních obyvatel. Právě díky různorodosti krajinných typů a etnografické pestrosti se na území České republiky vyvinulo velké množství regionálních forem lidových staveb. Provedení konstrukcí a detailů dochovaných staveb odrážejí nejen dovednosti řemeslníků, ale i životní styl lidí, kteří stavby užívali. Výsledkem těchto vlivů a staletí vývoje jsou stavby, které dokonale zapadají do krajiny.

Velká část zástavby vesnic byla v minulosti tvořena objekty postavené roubenou technologií. V dnešní době se v několika regionech dochovalo i větší množství těchto historických roubených staveb. Způsob využití se s dobou značně změnil a dnes tyto objekty slouží převážně k rekreačním účelům.

Při výstavbě vždy docházelo k prosazování nových technologických postupů, konstrukcí či materiálů. Tyto změny nebyly jen nařízením různých vyhlášek a zákonů, ale i rozhodnutím investora, architekta či projektanta. Dnes je nemyslitelné trvalé bydlení například bez rozvodů elektrické sítě, hygienického zázemí, nebo topení.

2 CÍLE PRÁCE

Cílem diplomové práce je podat ucelené informace o tradiční roubené zástavbě na území České republiky a zároveň zasadit tyto regionální typy staveb do současného administrativního členění. Součástí práce bude i fotodokumentace příkladů nově postavených roubených staveb s jejich vyhodnocením. Jako samostatné přílohy budou zpracovány katalogové listy současných regionů a regionálních typů tradiční zástavby.

Základní kroky ke zpracování cílů:

- Úvod do historických souvislostí, vlivů na výstavbu a legislativní návaznosti této problematiky.
- Definování a popis prvků, konstrukcí a technologických postupů.
- Podání ucelených informací o regionálních typech tradiční zástavby a jejich umístění v rámci České republiky.
- Zasazení regionálních typů tradiční zástavby do současných administrativních regionů.
- Zpracování fotodokumentace nově postavených staveb s vyhodnocením
- Zpracování katalogových listů současných regionů a regionálních typů.

3 METODIKA

3.1 Schéma postupu zpracování práce (Diagram 1)

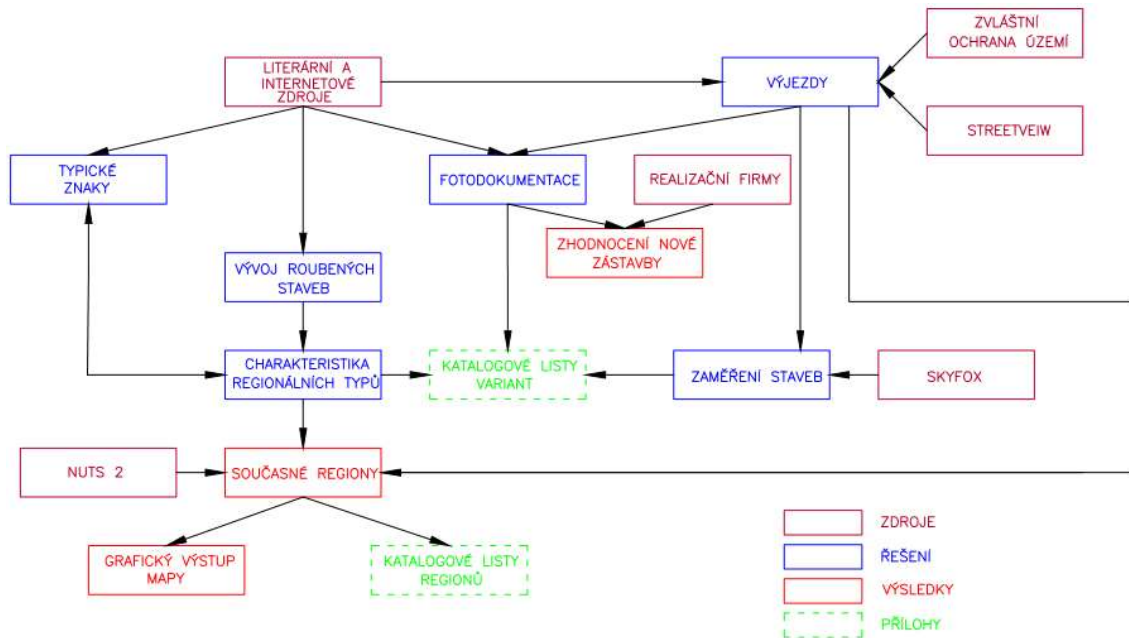

Diagram 1: Schéma zpracování práce

3.2 Popis způsobu zpracování jednotlivých kroků

3.2.1 Zdroje

- Literární a internetové zdroje
 - Literární přehled je zpracován na základě doporučené literatury z archivu vedoucího práce. Dále z veřejně dostupné literatury v Moravské zemské knihovně a doplněný soukromým archivem autora práce.
 - Internetové zdroje pouze doplňují informace a obrázky, které nebyly dohledatelné v literatuře.
- Realizační firmy
 - Výběr realizačních firem proběhl na základě zmapování trhu za účelem získání fotodokumentace realizací nově postavených roubených staveb.
 - Všechny takto získané fotografie jsou použity pouze v kapitole č. 8, kde jsou i opatřeny zdrojem na příslušnou citaci.
- SKYFOX– zaměření staveb
 - Jedná se o službu, kterou nabízí společnost DEK a.s., a která slouží k zaměření staveb pouze na základě zadání adresy nebo GPS souřadnic.

- Výstupem tohoto zaměření je 3D model s rozměry střešních ploch a výška objektu.
- Výběr staveb na zaměření proběhl na základě poznatků z výjezdů, streetveiw pohledů a případně literatury.
- Zaměření slouží k získání základních dat pro zpracování katalogových listů, kde jsou směrodatné především:
 - poměry stran
 - velikost objektu
 - výška objektu
 - výška okapových hran
 - rozměry a poměr dalších prvků (podlomenice, kabřinec, polovalba apod.)
- Streetveiw
 - Pro nalezení vhodných objektů, které reprezentují danou oblast a byly vybrány na základě znaků jako vzorový příklad, se využila aplikace Mapy Google, která nabízí panoramatické pohledy v mnoha místech České republiky dle zadané adresy.
 - Jelikož daná aplikace nemá 100 % databázi snímků, tak byla použita i další alternativa panoramatických snímků na mapy.cz.
 - Pohledy jsou snímány z výšky 2,5 m asi každých 10 metrů a nabízený zorný úhel je 360° horizontálně a 290° vertikálně.
 - Kvalita těchto panoramatických snímků není dostatečná pro jejich použití do práce a bylo potřeba vybrané stavby navštívit a pořídit vlastní fotografie.
- Zvláštní ochrana území
 - V rámci zpracování práce se upozorňuje na výskyt národních parků (NP) nebo chráněných krajinných oblastí (CHKO), jelikož se tyto oblasti snaží sjednotit tradiční vzhled výstavby a nenarušovat okolní ráz krajiny.
 - Většina chráněných krajinných oblastí a národních parků má vydaná doporučení pro výstavbu, která popisují základní proporce, materiály apod. Zmíněná doporučení pro výstavbu (Jak stavět v ...) jsou většinou k dispozici ke stažení na webových stránkách správy CHKO dle kraje výskytu. Vydaná doporučení slouží i jako podklad pro zpracování katalogových listů. V práci se tyto specifické znaky dále nerozebírají.

- Díky těmto doporučením a regulaci je zástavba v těchto oblastech mnohem zachovalejší, a proto se s nimi počítá i při plánování výjezdů.
- Do práce nezahrnují památkově chráněné území a zóny. Jelikož jsou tyto oblasti velmi početné a specifické, tak by se jim měla věnovat dostatečná pozornost při výběru konkrétního umístění konkrétní stavby.
- NUTS 2– Současné administrativní členění ČR (Mapa 1)
 - Neboli nomenklatura územních statistických jednotek. Jde o stupeň současného administrativního členění území České republiky, který zaujímá větší rozlohu než jednotlivé kraje a orientace v názvosloví je tak více přehledná (Tab. 1).
 - Tento stupeň územního členění se nazývá i jako region soudržnosti.
 - V rámci zpracování práce jsou region Střední Čechy a Praha uvažovány jako jeden region.

Mapa 1: Regiony soudržnosti

Tab. 1: NUTS 2 (Regiony soudržnosti) dle wikipedie CZ-NUTS, 2017

NUTS 2	ROZLOHA [KM ²]	POČET OBYVATEL	NUTS 3
PRAHA	496	1 259 079	Hlavní město Praha
STŘEDNÍ ČECHY	11 014	1 315 299	Středočeský kraj
JIHOZÁPAD	17 617	1 212 423	Jihočeský kraj
			Plzeňský kraj
SEVEROZÁPAD	8 649	1 123 265	Karlovarský kraj
			Ústecký kraj
SEVEROVÝCHOD	12 440	1 506 813	Liberecký kraj
			Královehradecký kraj
			Pardubický kraj
JIHOVÝCHOD	13 990	1 682 748	Kraj Vysočina
			Jihomoravský kraj
STŘEDNÍ MORAVA	9 231	1 220 972	Olomoucký kraj
			Zlínský kraj
MORAVSKOSLEZSKO	5 445	1 217 676	Moravskoslezský kraj

3.2.2 Řešení

- Typické znaky
 - Vycházejí z popisu jednotlivých regionálních typů tradiční zástavby a vysvětlení těchto pojmů je převzato z literatury dle názvosloví.
- Fotodokumentace
 - Zdroje fotografií vycházejí z použité literatury, případně dohledané na webových stránkách pomocí vyhledávání dané oblasti na google.com, dalšími zdroji jsou realizační firmy a vlastní archiv autora práce.
- Zaměření staveb
 - Proběhlo na výjezdech a na základě výstupu služby SKYFOX.
- Definování rozdělení
 - Popis vlivů, které zasahují do rozdělení regionálních typů.
- Charakteristika regionálních typů
 - Rozdělení regionálních typů tradiční zástavby proběhlo na základě literatury dle více či méně zřetelných znaků a postupně byly informace doplněny i vlastními poznatky z výjezdů.

- Rozsah lokality regionálních typů byl určen na základě literatury s porovnáním vlastních poznatků při výjezdu s umístěním ohniska výskytu a velikost území byla vyznačena dle míry zastoupení těchto staveb.
- Výjezdy
 - Lokality pro výjezd jsou vybrány s ohledem na převahu zastoupení zachovalé architektury, jelikož porovnání staré a nové zástavby podle znaků je snadné tam, kde se vyskytuje větší rozsah těchto staveb.
 - Účel výjezdů je především získání vlastního fotoarchivu a ověření poznatků pro porovnání literatury se skutečným stavem (Obr. 1).
 - Pro část výjezdů bylo použito služební vozidlo zapůjčené společností DEK a.s.

➤ **Výjezd č. 1**

- cca 900 km
- 2 dny
- (Mapa 2)
- (Tab. 2)

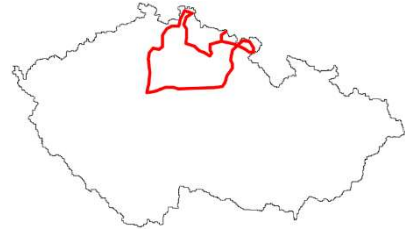
Mapa 2: Výjezd č. 1

Tab. 2: Výjezd č. 1

VÝJEZD Č. 1			
START	Brno	15.	Bartošovice v Orlických horách
1.	Starý Hrozenkov	16.	České Petrovice
2.	Valašské Klobouky	17.	Pěčín
3.	Halenkov	18.	Javornice
4.	Nový Hrozenkov	19.	Rychnov nad Kněžnou
5.	Karolinka	20.	Libchavy
6.	Velké Karlovice	21.	Dlouhá Třebová
7.	Vigantice	22.	Široký Důl
8.	Rožnov pod Radhoštěm	23.	Borová u Poličky
9.	Heřmanovice	24.	Oldříš
10.	Jeseník	25.	Telecí
11.	Lanškroun	26.	Březiny
12.	Česká Třebová	27.	Kadov
13.	Žamberk	28.	Veselý Kopec
14.	Pastviny	CÍL	Brno

➤ **Výjezd č. 2**

- cca 900 km
- 2 dny
- (Mapa 3)
- (Tab. 3)

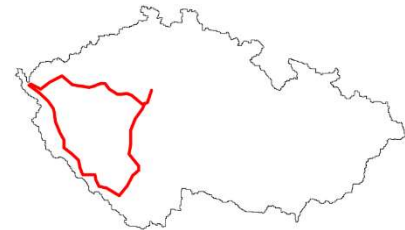
Mapa 3: Výjezd č. 2

Tab. 3: Výjezd č. 2

VÝJEZD Č. 2			
START	Praha	13.	Stará Paka
1.	Adršpach	14.	Nová Ves nad Popelkou
2.	Dědov	15.	Lomnice nad Popelkou
3.	Česká Metuje	16.	Oldřichov v Hájích
4.	Suchý Důl	17.	Jindřichovice pod Smrkem
5.	Hlavňov	18.	Jablonné v Podještědí
6.	Teplice nad Metují	19.	Doksy
7.	Trutnov	20.	Zbýny
8.	Pec pod Sněžkou	21.	Vrchovany
9.	Malá Úpa	22.	Medonosy
10.	Černý Důl	23.	Chudolazy
11.	Jilemnice	CÍL	Praha
12.	Nová Paka		

➤ **Výjezd č. 3**

- cca 700 km
- 1 den
- (Mapa 4)
- (Tab. 4)

Mapa 4: Výjezd č. 3

Tab. 4: Výjezd č. 3

VÝJEZD Č. 3			
START	Praha	8.	Domažlice
1.	Dobřichovice	9.	Hojsova Stráž
2.	Chyňava	10.	Špičák
3.	Běleč	11.	Srní
4.	Zbečno	12.	Modrava
5.	Velká Buková	13.	Volary
6.	Skalná	14.	Prachatice
7.	Starý Rybník	CÍL	Praha

➤ **Výjezd č. 4**

- cca 500 km
- 1 den
- (Mapa 5)
- (Tab. 5)

Mapa 5: Výjezdč. 4

Tab. 5: Výjezdč. 4

VÝJEZD Č. 4			
START	Praha	6.	Olešná
1.	Dobřichovice	7.	Slaný
2.	Mníšek pod Brdy	8.	Jetřichovice
3.	Podluhy	9.	Merboltice
4.	Křešín	10.	Děčín
5.	Zaječov	CÍL	Praha

Obr. 1: Ilustrační foto z výjezdu

3.2.3 Výsledky

- Zhodnocení vybraných staveb nové zástavby
 - Stavby byly dokumentovány na výjezdech, nebo cíleně nalezeny na stránkách realizačních firem.
 - Citace jsou uvedeny v tabulkách s vyhodnocením.
 - Jednotlivé obrázky v této kapitole nejsou číslovány a jsou buď pořízeny autorem práce nebo realizační firmou viz citace.
 - Mapy jsou vytvořeny autorem práce v programu AutoCAD 2017.
 - Výběr objektů:
 - Nové postavené objekty – vizuální vyhodnocení.
 - V podstatě náhodný výběr deseti staveb se zahrnutím extrémních případů, kdy stavby respektují tradiční zástavbu či nikoliv.
 - Do výběru se nezahrnují rekonstrukce stávajících staveb.
 - Vzhledem k potřebám na využití objektu se do výběru zahrnují objekty určené pouze pro bydlení (trvalé, rekreační) a ubytování bez stravování.
 - Z výběru se automaticky vyřazují sruby s nehraněných kuláčů, které samy o sobě nepředstavují návaznost na tradiční lidovou architekturu. Taktéž i hrázděné a zděné stavby, pokud nejsou alespoň z části kombinované s roubením.
- Současné regiony
 - Zanesení regionálních typů tradiční zástavby do současného administrativního členění ČR.
 - Porovnání stávajícího stavu dochované zástavby na základě výjezdů se stavem popsaným v literatuře.
 - Znázornění vlivů mezi sousedícími typy domů je dosaženo pomocí šipek.
- Grafický výstup
 - Grafické propojení současných administrativních regionů (NUTS2) a charakteristických regionálních typů tradiční zástavby.

3.2.4 Přílohy

- Katalogové listy současných regionů
 - Na základě grafického průniku současných regionů a regionálních typů tradiční zástavby jsou zpracovány katalogové listy s rozdělením zastoupených typů domů.
 - Podrobný výpis o konstrukci jednotlivých typů je pak uveden v podrobnějších katalogových listech regionálních typů.
 - Do katalogového listu současných regionů je zahrnuta i informace o zvlášť chráněných územích, které mají svá vlastní doporučení.
- Katalogové listy regionálních typů
 - Vycházejí z textové části práce a popisují hlavní sledované znaky.
 - Jsou doplněny daty ze zaměření staveb na výjezdech a služby SKYFOX.
 - Jako podklad pro způsob zpracování byly zvoleny doporučení pro výstavbu, které jsou vydávány v rámci CHKO.

3.3 Ostatní postupy a návaznosti práce

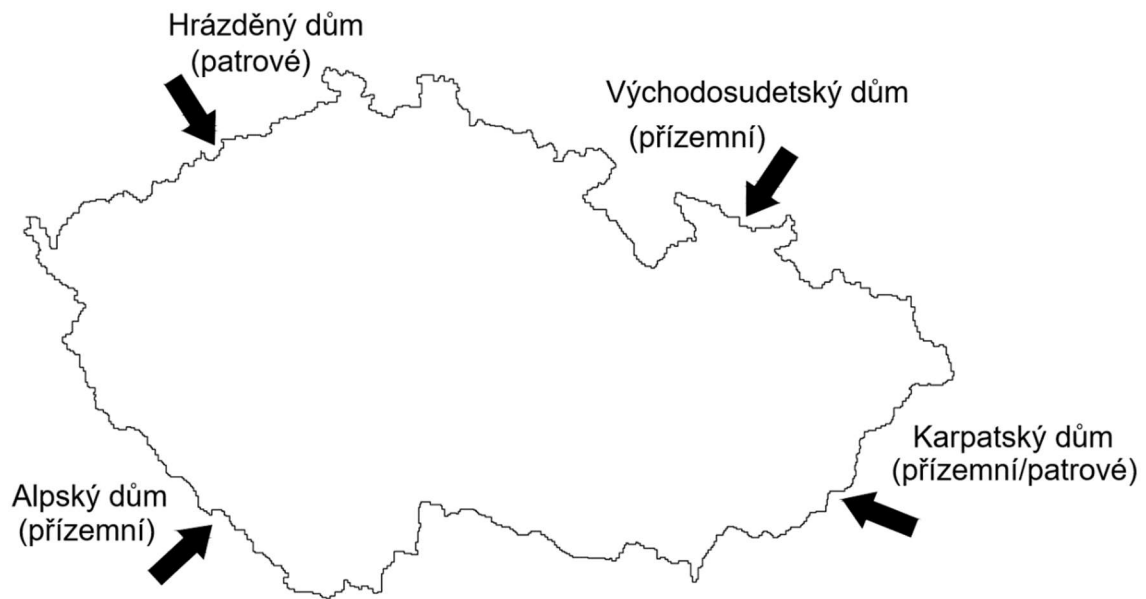
- Návaznost pojmů v kapitolách
 - V kapitole 5. jsou vysvětleny všechny technické pojmy, které jsou důležité pro pochopení obsahu práce. Tyto pojmy jsou dále použity v hlavní řešené části v kapitole 6. a 7., kde jsou tato slova označena kurzívou a případně zvýrazněná jedná-li se o nějaký důležitý prvek. Narazíte-li tedy v textu na slovo v kurzívě, tak vysvětlení jeho významu naleznete v kapitole 5.
 - Některé pojmy se vyskytují jen u konkrétního typu staveb, a tudíž jsou vysvětleny v rámci dané kapitoly a nejsou zahrnuty do kapitoly 5.
 - Názvy domových typů a místních dobových forem v kapitole 6. jsou doplněny označením v závorce, které odkazuje na příslušné číslo katalogového listu v příloze.
- Obrázky/tabulky/mapy
 - Obrázky, diagramy, tabulky a mapy jsou opatřeny popisky, které jsou očíslované a značené kurzívou. Jejich kompletní seznam i se zdrojem je rozepsán v kapitole 12.
 - Výjimkou je kapitola 8., kde obrázky a mapy nejsou číslovány a zahrnuty v seznamu obrázků a map. Odkaz na příslušnou citaci je uveden přímo v textu.

- Obrázky z cizích zdrojů jsou opatřené dolním popiskem s citací. V případě literárních zdrojů jsou citace obrázku blíže specifikovány v kapitole 12. Internetové zdroje jsou opatřené odkazem na příslušný zdroj.
- Vlastní obrázky mají doplněný popisek bez citace a pocházejí ze soukromého archivu autora práce.
- Názvosloví
 - Vařeka a Frolec, 2007– hlavní zdroj
 - Vondrušková a Vondruška, 2014– doplňující zdroj
 - Hájek, 2001– doplňující zdroj
 - Pešta, 2013– doplňující zdroj
- Vybavení
 - Pásmo, metr, laserový zaměřovač
 - Notebook, myš, skener
 - Fotoaparát Nikon D3100
 - Referenční vozidlo od společnosti DEK a.s., osobní vozidlo
- Software
 - AutoCAD 2017
 - MS Word
 - MS Excel
- Online aplikace
 - Seznam mapy: <https://mapy.cz>
 - Google mapy: <https://maps.google.com/>

4 VÝVOJ ROUBENÝCH STAVEB

4.1 Vlivy, které zapříčinily různorodost lidové architektury (dle Pešta, 2014):

- Terénní a geografické podmínky
 - Velké množství typů krajiny (nížiny, pahorkatiny, horská pásma) vytvářely přírodní hranice mezi jednotlivými regionálními typy tradiční zástavby.
- Poloha ČR vzhledem k evropským kulturním vlivům
 - Nachází se na křižovatce různých evropských směrů lidové architektury (Mapa 6). Díky tomu jsou na našem území zastoupeny různé varianty konstrukčního systému. Na většině území převažují roubené stavby, na západě a severozápadě je pak výskyt i kombinace dřeva se zdívkem ve formě hrázděných staveb. V rámci ČR později dochází k překryvům starší roubené vrstvy stavbami zděnými a tento proces trvá v podstatě dodnes.
- Izolovanost mikroregionů
 - Omezená působnost regionálních stavebních mistrů (tesaři, zedníci) jejichž práce je rozpoznatelná podle značek nebo stejném detailním zpracování lomenic, kabřinců apod.
 - Tradiční stavební zvyklosti na určitém území.
- Etnická pestrost
 - Na území ČR žila paralelně dvě dominantní etnika (české a německé). V německé kolonizační vlně se na území ČR dostala i místní dobová forma alpského domu tzv. Volarský dům.
 - Na pestrosti se dále podílely i další etnografické skupiny obyvatelstva (Chodové, Hanáci, Valaši atd.).
- Stavební materiály
 - Dostupností místních materiálů byla ovlivněna i výstavba. Obecně v horských oblastech s dostatkem dřeva jako stavebního materiálu byla převažující dřevěná zástavba. Naopak tomu bylo nížinách.
- Různé časové vrstvy
 - Postupný vývoj staveb vytvářel určité časové vrstvy zástavby, které se prolínají.
- Legislativa
 - Regulace a nařízení, které upravovaly novou i stávající výstavbu.

Mapa 6: Zahranční vlivy

4.2 Obecné historické souvislosti

Tato kapitola je důležitá pro pochopení širších souvislostí a změn, kterými prošly dochované stavby. Popisuje historické souvislosti, které působily na vývoj roubených staveb na území České republiky.

- ***Předbělohorská doba (15. století – 17. století)***
 - Nejstarší ojediněle dochované roubené stavby.
- ***Třicetiletá válka (1618 – 1648)***
 - Zdrucující důsledky a málo informací o stavu.
- ***2. polovina 18. století***
 - Počátek regionálních typů lidové architektury a vysoká řemeslná úroveň.
- ***Doba okolo roku 1800***
 - Velmi kvalitní a detailní tesařská práce.
 - Rozkvět roubené architektury– nejkrásnější, nejvýstavnější roubené domy.
- ***2. polovina 19. století–počátek 20. století***
 - Rozšíření zděné architektury a nový rozvoj dřevěné architektury v horských oblastech.
- ***1. polovina 20. století***
 - Definitivně mizí regionální formy lidové architektury a na venkov pronikají formy městského obydlí (vily).

- Druhá světová válka představovala narušení celého systému a stavět v té době bylo možné jen ve zvlášť povolených případech.
 - **2. polovina 20. století**
 - Poválečný odsun německy mluvící populace, která se o domy starala celé generace, a to primárně v oblasti pohraničí.
 - Příchod nových majitelů, kteří nemají vztah k soukromému hospodaření.
 - Dalším faktorem je likvidace bohatých sedláků ze strany komunistů. Nastává naprostá degradace venkova a nové formy neslučitelné s historickým tradičním prostředím.
 - Projevují se negativní vlivy novodobých technologií.
 - Jediný pozitivní rys je rozvoj tzv. „chalupářství“, který přispěl k záchraně památek lidové architektury.
 - **50. léta 20. století**
 - Počátek systému ochrany přírody (CHKO)
 - **1963**
 - První národní park– Krkonošský národní park
 - **Po roce 1989**
 - Zřízení plošně chráněných území (vesnické památkové rezervace a zóny) a územní plánování.
 - Se vznikem většího množství firem nastal i rozvoj výroby dřevostaveb.
- (Pešta, 2014) (Ebel, 2007)

4.3 Stavební legislativa roubených staveb

První stavební předpisy vznikaly ze dvou hlavních důvodů. Tím prvním byla určitá regulace výstavby, kterým by se stavebníkovi novostavby zamezilo poškodit majetková práva souseda či obce. Druhým důvodem bylo snížení rizika vypuknutí požáru, který mohl zničit velký rozsah zástavby. Zatímco první příčina je poměrně dobře pochopitelná, protože se nařízení týkala všech druhů konstrukčních systémů a prakticky se dochovala dodnes, tak požární závadnost se postupně eliminovala konstrukční ochranou a novými stavebními materiály.

Příčiny vzniku požáru přitom představovaly z větší části úmyslné založení při vojenských manévrech. Bylo tomu překvapivě i v klidnějších dobách, kdy byla v podstatě podezírána každá cizí osoba ze žhářství. Samozřejmě zde hrál svou roli i faktor náhody, kterou nelze předem předvídat. Požáry bez úmyslného založení spočívaly v neopatrnosti

při manipulaci s ohněm (svítilny apod.), nebo z důvodu závady na topeništích a komínech. Řada požárních řádů pamatovala i na činnosti, které s přímým působením ohněm nesouvisí.

První požární řády měly nejprve jen organizační charakter, aby bylo zabráněno zmatkům při vypuknutí požáru. Postupně se přidávaly body související nejprve s úpravou komínů a topenišť a postupně i s definováním konstrukčního materiálu novostaveb. Dřevo se tak postupně ze stavitelství vytěsňovalo nejprve na Moravě a později i v Čechách. V některých oblastech byla znát snaha o opatření výjimek z tohoto nařízení, kvůli horší dostupnosti jiných materiálů, ale jejich schválení se málokdy shledalo s úspěchem. Jako trest za porušení zákazu byl stanoven peněžitý trest a demolice stavby do roka a do dne. Případy nařízené demolice staveb byly ojedinělé, ale i tuto variantu lze doložit. (Ebel, 2007)

- **16. století**
 - První stavební předpisy z důvodu častých požárů. Především organizačního charakteru v případě požáru a nařízení o úpravě topenišť a komínů.
- **Počátek 17. století**
 - První požární řády ve městech.
- **2. polovina 18. století**
 - První požární řády i pro vesnice.
- **1751**
 - Zákaz výstavby dřevěných staveb na Moravě s výjimkou velkých měst a prosazování zděných staveb.
- **1755 – Tereziánské reformy**
 - Prohlubování nařízení o topeništích a komínech.
 - Lesní stavební řády nejprve pro města a později vesnice, které jen okrajově definovaly body pro novou výstavbu. Mezi nařízeními byl například i zákaz používání dřeva, které je napadené hmyzem či nahnilé. Dalším nařízením se týkalo výšky střechy s ohledem na spotřebu dřeva a na neúměrné zatěžování domu.

- **1816**
 - Vydaný tzv. Dvorský dekret a následné guberniální nařízení, které přísně zakazuje novou výstavbu dřevěných staveb.
- **1833**
 - Zákaz dřevěných lomenic, došek, šindele.
 - Povolení výstavby dřevěných obydlí v horských oblastech.
- **1864 – (Stavební řád pro Čechy), 1869 – (Stavební řád pro Moravu)**
 - Pokračování benevolentním trendu a zakazují dřevěnou výstavbu ve městech. Na vesnicích se udělovaly výjimky.
- **1949**
 - První zákon o územním plánování a výstavbě obcí.
- **1964**
 - Počátek vývoje tepelně technických požadavků na stavby. První samostatná norma ČSN 73 0540:64 určující tepelně technické vlastnosti stavebních konstrukcí. Předepisovala hodnoty tepelného odporu i v závislosti na teplotní oblasti pro vnější stěny hodnotou $k = 1,45 \text{ W/m}^2 \times \text{K}$.
- **1976**
 - Zákon č. 50/1976, o územním plánování a stavebním řádu – považován za nejrozsáhlejší úpravu stavebního práva.
- **1991**
 - Program obnovy vesnice – Prohlubuje popsané stupně územně plánovací dokumentace.
- **1998**
 - Přijatá novela zákonem č. 83/1998 Sb.
- **Současnost**
 - Zákon 183/2006 Sb. o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)
 - ČSN 73 0540-2 definuje požadovanou hodnotu součinitele prostupu tepla $0,3 \text{ W/m}^2 \times \text{K}$ a doporučenou hodnotu $0,2 \text{ W/m}^2 \times \text{K}$.

(Ebel, 2007) (Kubíčková, 2016)

5 PŘEHLED ZÁKLADNÍCH POJMŮ

5.1 Domový typ též typ lidového domu (dle Bahenský a kol., 2015)

Označuje společné znaky lidového stavitelství na určitém území a je definován souhrnem rysů tradičního stavitelství, které často překračují státní hranice. Zohledněná musí být širší časová platnost, jelikož tradiční stavitelství se určitým způsobem vyvíjelo.

Základní kritéria neboli primární domové znaky, na základě, kterých se domové typy stanovily, jsou tyto:

- Stavební materiál (dřevo, kámen, hlína, cihla)
- Půdorys (dvoudílný, trojdílný, komorový, chlěvní)
- Způsob vytápění (světnice s pecí, černá kuchyně, dýmná jizba)
- Krov a tvar střechy (krovový krov, hřebenová vaznice)
- Orientace k řídicí ose (štíťová, okapová, nepravidelná)
- Forma dvora (jednoduché, čtyřstranné, čtyřboké, nepravidelné)

5.2 Místní (lokální) dobová forma (dle Bahenský a kol., 2015)

Vyskytuje se jako podmnožina jednotlivých domových typů a označuje lokální vývojově ohraničenou variantu. Nesou obvykle název podle oblasti nebo místa. Je definovaná prvky domového typu a doplněna prvky sekundárních domových znaků. Primární a sekundární znaky spolu často úzce souvisejí a sekundární jsou těmi hlavními nezřídka podmíněny.

Sekundární znaky:

- Úprava vstupu do domu (přístřešek)
- Úprava a výzdoba štítu (členění lomenice)
- Pavlač
- Podstávka
- Podsín
- Úprava stěn a výzdoba (bílení spár mezi trámy, „kožich“)
- Terminologické zvláštnosti

5.3 Prostorové uspořádání

Dispozicí rozumíme prostorové členění nejen domu, ale i jeho umístění na pozemku. Vnitřní členění dispozice se dá definovat velikostí, tvarem a rozmístěním jednotlivých místností. Dispozice vypovídá o způsobu života obyvatel domu a je i dokladem stupně vývoje daného období a oblasti.

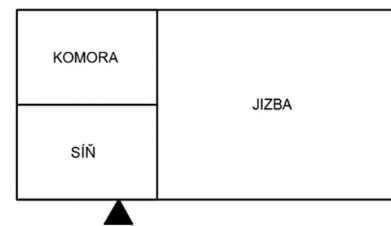
Na prostorové členění domu se dá navázat dispozičním uspořádání dvora, tedy rozmístěním obytných a hospodářských staveb na pozemku. (Hájek, 2001)

- Vnitřní dispozice

V této kapitole jsou popsány základní dispoziční typy, které se dále vyvíjely do různých variant podle zcela specifických požadavků na využití objektu. (Hájek, 2001)

- Dvoudílná dispozice

Jednoduchá dispoziční forma, která se skládá ze dvou základních místností (Obr. 2). Vychází z původního jednoprostorového domu. Dvojdílný charakter je rozdělen na světnici a vstupní síň. Později se z tohoto typu dispozice vyvinula klasická trojdílná dispozice. (Vařeka a Frolec, 2007)

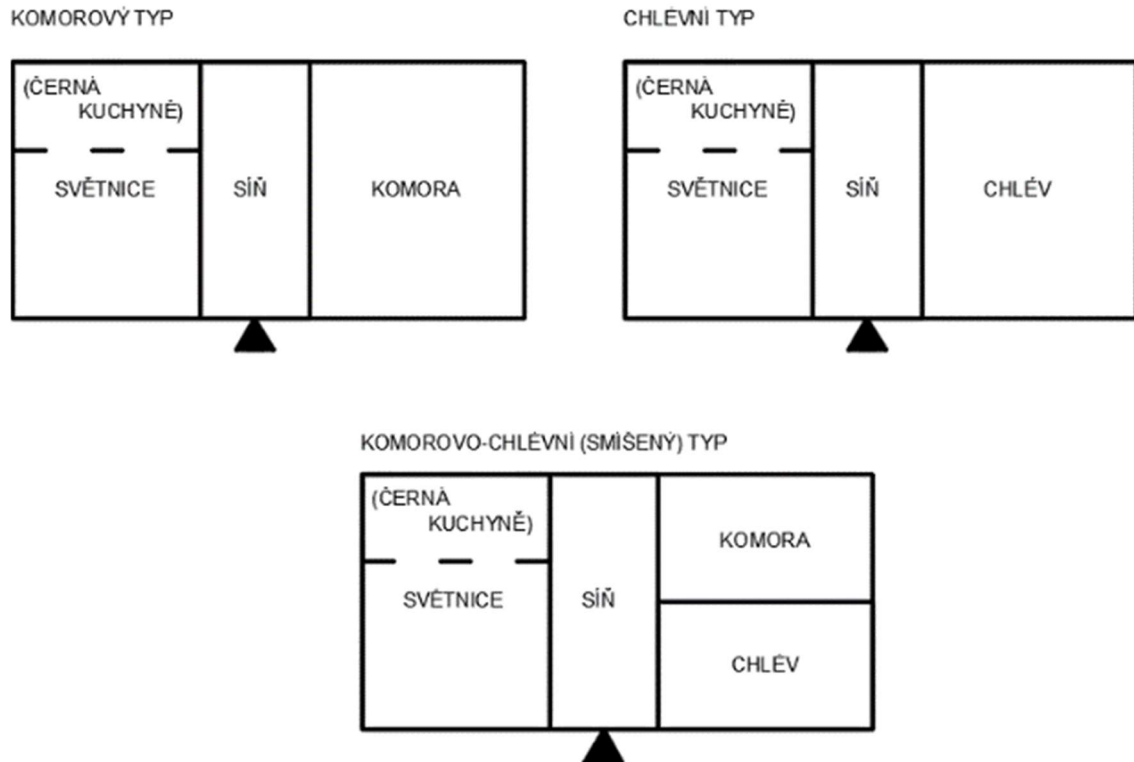
Obr. 2: Dvoudílná dispozice

- Trojdílná dispozice

Rozdělení místností v domě se dělí do tří základních částí (Obr. 3). Vstup je v naprosté většině situován do středového dílu (síň), který může být v některých oblastech i průchozí. Ze středového dílu (síně) vedou protilehlé dveře do krajních dílů. Na jedné straně z pravidla do návsi je umístěna světnice neboli hlavní obytná místnost.

U velkých stavení může být světnice dále rozdělena na větší světnici a menší světnici nejčastěji v zadní podélné části. Více podob může mít druhý krajní díl. Podle využití tohoto dílu se nazývá dělení dispozic na komorové, chlěvní, nebo smíšené.

V případě patrových objektů se může objevit i výraz špýcharový, kdy je v části podkroví tzv. špýchar. (Pešta, 2013) (Hájek, 2001)

Obr. 3: Trojdílná dispozice

- Dispozice dvora

Důležitým třídícím kritériem je řešení rohového napojení bodů usedlosti. Pokud stojí stavby v rámci dvora kolmo na sebe, ale nejsou spojeny v nároží, tak se podle počtu obestavěných stran dvoru nazývá dvoustranný, trojstranný (třístranný), čtyřstranný. Pokud však na sebe strany staveb v nároží konstrukčně navazují a tvoří jeden stavební blok, tak takový dvůr nazýváme dvouboký, trojboký (tříboký), anebo čtyřboký. (Vondrušková a Vondruška, 2014)

- Jednotraková usedlost

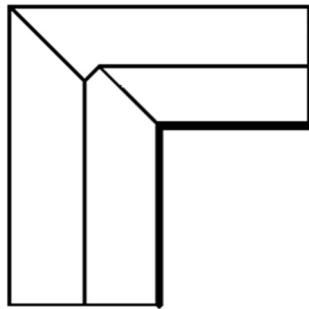
Všechny prostory se nacházejí v jedné ose, jak obytné, tak hospodářské. Jako provozní zázemí sloužilo zápraží podél domu (Obr. 4). (Vařeka a Frolec, 2007)

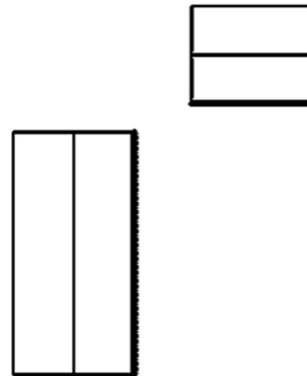
Obr. 4: Jednotraková usedlost

- Dvoutraktová usedlost

Půdorys tvaru „L“, kdy se stodola stavěla kolmo na linii obytné části. Tím se zajišťoval snadnější vjezd do dvora, aniž by se muselo nějak složitě manévrovat s vozem. Podle napojení rohu se dvůr rozlišuje na dvouboký (Obr. 5) a dvoustranný (Obr. 6). (Vařeka a Frolec, 2007)

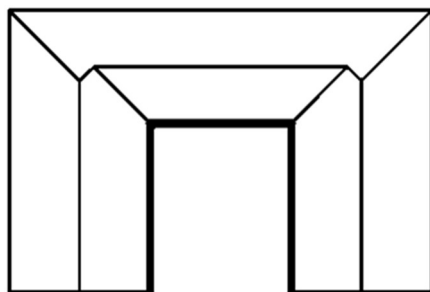
Obr. 5: Dvouboký dvůr

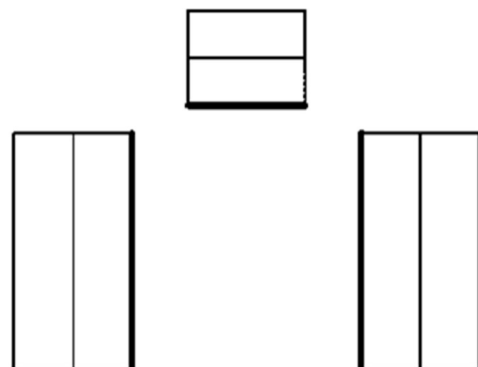
Obr. 6: Dvoustranný dvůr

- Trojtraktová usedlost

Nejčastěji se nazývá trojstranným (Obr. 8), nebo trojbokým (tříboký) dvorem (Obr. 9). Dvůr je obestavěný ze všech tří stran a půdorys tvoří tvar písmene „U“. Volná strana k návsi nebo komunikaci je uzavřena vraty. Rozvržení staveb má jednotný systém, kdy na jedné straně je obrácen štítem do návsi obytný dům s vedlejšími komorami či chlévy. Na protilehlé straně se většinou nacházela sýpka nebo kůlny. Zadní stranu uzavírala stodola, případně další přístřešky. (Vondrušková a Vondruška, 2014)

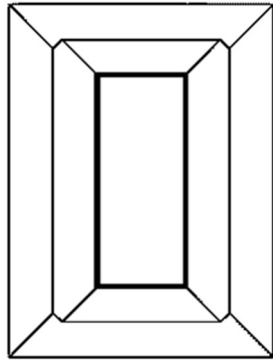
Obr. 7: Trojboký (tříboký) dvůr

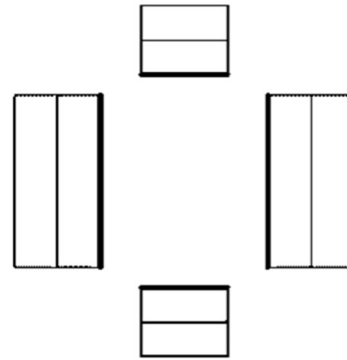
Obr. 8: Trojstranný (třístranný) dvůr

- Čtyřtraktová usedlost

Nejsložitější princip obestavení dvora ze všech čtyř stran. Vjezd může být veden některou z budov (Obr. 9), nebo v případě, že na sebe budovy nenavazují (Obr. 10) tak prolukou mezi některými dvěma stavbami. (Vařeka a Frolec, 2007)

Obr. 9: Čtyřboký dvůr

Obr. 10: Čtyřstranný dvůr

5.4 Typické znaky

- **Bednění**

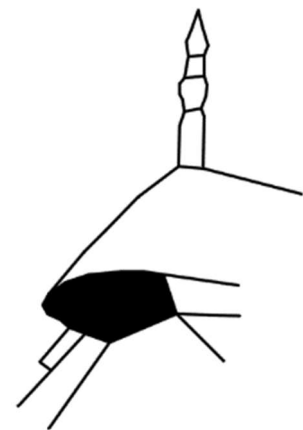
Ochranná vrstva, která je tvořena šindelem, prkny, nebo břidličnými deskami. Vyskytuje se na návětrných stěnách domů v místech s chladnými a povětrnostními podmínkami. (Vařeka a Frolec, 2007)

- **Kabřinec** (též kozub, kukla, šopka)

Předsunutá stříška u vrcholu štítu, na spodní straně uzavřená záklopou, která se zhotovovala z prken a často se zdobila malbou (Obr. 11). Jeho hlavní funkcí je chránit bednění štítu před zatékáním, ale plní rovněž funkci estetickou a reprezentační. Kabřince mohou mít různé variace tvarů:

- Kuželový
 - nesený vlastní vahou
 - s půlkruhovou nebo oválnou záklopou
- Jehlancový
 - Nesený prodlouženými střešními latěmi
 - Obdélníková záklopa

(Vařeka a Frolec, 2007)

Obr. 11: Kabřinec

- **Konzola** (též krákorec)

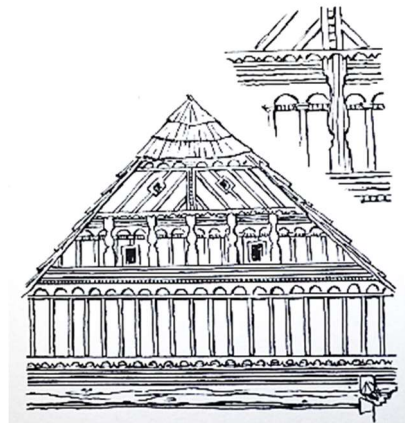
Konec předsunutého nosníku nebo stropní trám, který vystupuje ze stěny a podepírá předsunuté patro, stropní trám, římsu, nebo pavlač. (Vařeka a Frolec, 2007)

- **Kožich**

Zdi, které jsou z vnějšku omazány silnou vrstvou hlíny a obíleny. Technika, která způsobí, že dům vypadá, jako zděný se prováděla z několika důvodů. Tím hlavním bylo zakrytí roubených částí, které byly nařízením v 18. století zakázány. (Vondrušková a Vondruška, 2014)

- **Kočičí procházka** (Obr. 12)

Jde o způsob zdobení lomenice, kdy různé hloubkové úrovně vodorovných polí vytvoří zapuštěnou plochu, která je vyplněna balustrádou z plochých kuželek. Další variací je i přidání svislého dělení, kdy celý štít je rozdělen do čtvercových polí, ve kterých jsou prkna kladena na svisle i šikmo.

Obr. 12: *Kočičí procházka*
(Vařeka a Frolec, 2007)

- **Křížová světnice**

Křížová světnice předstupuje ze střechy přízemního nebo polopatrového domu nad vchodem do síně asi o 2,5 m před stěnu (Obr. 13). Předsunutá konstrukce může být podepřena dvěma vyřezávanými sloupy. (Vojtíšek a Vařeka, 1999)

Obr. 13: *Křížová světnice* (Křivanová a Štěpán, 2001)

- ***Lomenice***

Dřevěný štít domu, který u sedlových střech má tvar trojúhelníku a u střech s polovalbou tvar lichoběžníkový. Lomenice vznikají kladením prken v různých směrech, a právě podle bohatosti členění se liší jednotlivé regiony. Dekorativní vzhled umocňují profilované římsy a další zdobné prvky. (Vařeka a Frolec, 2007)

- ***Makovice***

Sloužila k označení kovové schránky k ukládání dokumentů a také jako dekorativní sloupek, který se upevňoval na vrchol štítu nad kabřincem. (Vařeka a Frolec, 2007)

- ***Námětek***

Slabší kratší trámek, který je připevněný ke krokvi a prodlužuje ji. Vyrovnává rozdíl mezi krokvi a okrajem střechy nad zápražím. Dolní konec námětku spočívá na stropním trámu nebo na okapové vaznici. (Vařeka a Frolec, 2007)

- ***Ostřešnice*** (Obr. 14)

Prkno, které je často zdobené řezbou a ve štítu na hraně střechy zakrývá vyčnívající zhlaví střešních latí. (Vařeka a Frolec, 2007)

Obr. 14: *Ostřešnice* (vodnimlyny, 2017)

- **Okřídli** (též koutra)

Prkna, která zespondu překrývají přesah střech štítu (Obr. 15). Vnitřní prkna jsou většinou zdobena malovanou vlnovkou, nebo rostlinným ornamentem. (Šefců, 2013)

Obr. 15: Okřídli (chatar-chalupar.cz)

- **Pavlač**

Předsazená komunikace v prvním patře, která je buď otevřená, nebo uzavřená a umožňuje vstup do sousedních místností, které mezi sebou uvnitř už nejsou propojeny. Pavlač může být s vnějším schodištěm, ale i s přístupem pouze z patra. Nosnost zajišťují prodloužené stropní trámy. (Vařeka a Frolec, 2007)

Boční *pavlač* s přesahem střechy je nejčastější, ale existují i různé modifikace, kdy pavlače vedou přes celou délku domu, nebo tvoří jen krátký balkón případně zapuštěnou lodžii. Celá pavlač spočívá na prodloužených stropnicích, které tvoří konzolu. V nejstarších dobách mívala pavlač přístup z vnějšího schodiště, ale dnes se s nimi můžeme setkat už jen u špýcharů nebo výměnků. Po přeměně komory v patře na světnici se pavlač zkracuje, začíná až za světnicí a pokračuje před komorami až k zadnímu štítu.

Ze starší dokumentace se můžeme setkat i s případy, kdy pavlač předcházela před štítovou stranu v přední nebo i zadní části a vytvářela tak podsíň (Obr. 16).

Tvary a arkády pavlačí se postupně vyvíjeli a obdobně je tomu tak i u podstávek. (Vojtíšek a Vařeka, 1999)

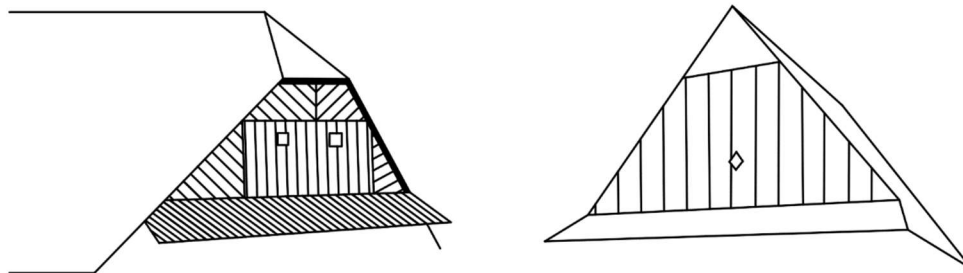

Obr. 16: Pavlač před štítem (Vojtíšek a Vařeka, 1999)

- **Podlomenice**

Horizontální stříška umístěná na spodní hraně štítu. Chrání stěnu s okny, aby po ní nestékala dešťová voda ze štítu. U větších roubených domů bývá lomenice bohatě skládaná z prken, překrytých lištováním, u menších skládaná ze svislých prken. (Vařeka a Frolec, 2007)

Podlomenice může být tvořena samostatnou konstrukcí, anebo nárožím navazovat na střešní rovinu (Obr. 17).

Obr. 17: Podlomenice

- **Polovalba**

Tvar střechy, kdy špička štítu je seříznuta do valby a štítová zeď má v horní části tvar lichoběžníku. Velikost polovalby je variabilní, dokud spodní hrana polovalby nedosahuje okapové hrany podélné strany, protože v tom případě se jedná o plnou valbovou střechu. (Vařeka a Frolec, 2007)

Polovalba svou okapovou hranou buď navazovala na plochu střešní roviny, nebo předstupovala.

- **Podsň**

Chráněný průchozí prostor v přízemí podél zdi pod předsazenou střechou, štítem, nebo pavlačí (Obr. 18). Plnila funkci kryté verandy k hospodářským nebo společenským účelům. (Vařeka a Frolec, 2007)

Obr. 18: Podsň (David a Soukup, 2000)

- **Podstávky**

Podpůrná rámová konstrukce tvořená sloupky, vodorovným rámem (ližinou), šikmými ztužujícími trávky (pásky) a někdy vodorovnou rozpěrou mezi sloupky (Obr. 19). Konstrukčním smyslem je podpírat buď stěny patra domu, které pak nezatěžují samonosné stěny přízemí, nebo střechu (případně polopatro domu). Umístění je možné v průčelí nebo na všech stranách objektu. Existuje několik konstrukčních variant, které se liší podle regionu. (Pešta, 2013)

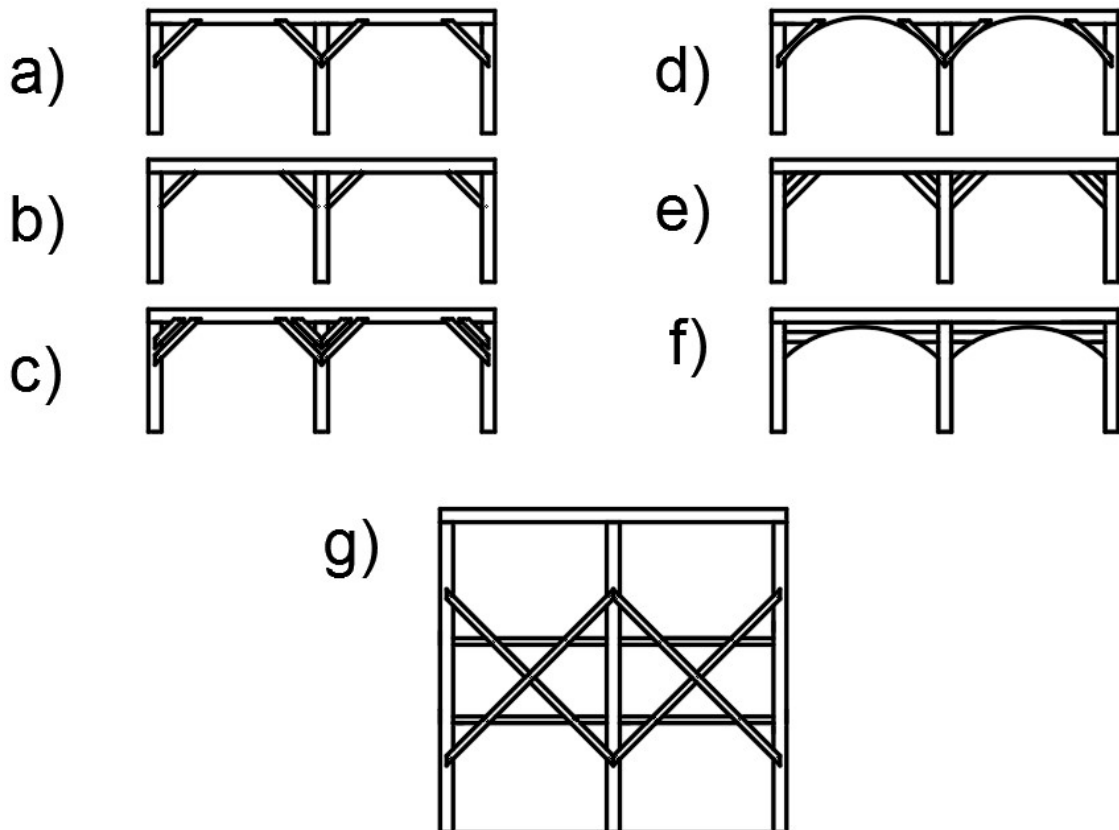

Obr. 19: Podstávka (David a Soukup, 2000)

Konstrukční sestavy:

- *Sloupek – ližina – pásek* (plátový / čepový spoj)
 - Jednoduchá konstrukce (Obr. 20 – a, b)
 - Základní konstrukční varianta, která je zavětrována pásky. Pásky zajišťují tuhost a mohou být různě seříznuty, vykrojeny nebo různě zdobený.
 - Zdvojené pásky (Obr. 20 – c)
 - Pouze výtvarná funkce.
 - Seříznutí do oblouku (Obr. 20 – d)
 - Seříznutí pásku a spodní hrany ližiny, čímž vznikne slepá arkáda.
 - Dekorativně vyřezávaná
 - Vložený špalík (Obr. 20 – e)

- *Sloupek – ližina – rozpěra – pásek/špalík* (Obr. 20 – f)
 - Spojení s patrem do celistvého rámu (Obr. 20 – g)
 - Propojení podstavky s hrázděnou stěnou patra.

Obr. 20: Konstruktivní sestavy podstavek

Přenášení zatížení:

- *Podstávka podepírá stěnu patra či polopatra – tzv. skutečná podstávka*

Podstávka nese přímo stěnu patra (hrázděné nebo roubené) a stropní trámy jsou uloženy ve stěně přízemí (Obr. 21).

Případně mohou být stropní trámy viditelné vystupující pod ližinou (rozpěrou) podstavky. U přízemních stavení nese podstávka různě vysoký trámový věnec podstřeší. Tato varianta pomocí sloupků přenáší celou tíhu patra a stává se staticky nezávislou na přízemní konstrukci stěny.

Obr. 21: Podstávka nesoucí stěnu patra (Vojtíšek a Vařeka, 1999)

- *Podstávka podepírá stropní trámy – tzv. **nepravá podstávka***

Ližina nese vystouplé stropní trámy, na nichž spočívá stěna patra (Obr. 22). Ojedinelé jsou zhlaví stropních trámů podepřeny jen sloupky bez ližiny. Stropní trámy zároveň spočívají i na konstrukci stěny, takže přízemí včetně stropu tvoří jeden celek a podstávka pomáhá podpírat strop přízemí (a jeho prostřednictvím i stěny patra, které na stropnicích leží).

Obr. 22: Podstávka nesoucí stropní trámy (Vojtíšek a Vařeka, 1999)

- *Patrová podstávka*

Mohou být tvořeny jako dvě nezávislé konstrukce (Obr. 23), anebo zcela výjimečně se můžeme setkat i s podstávkovou konstrukcí, která probíhá přes obě patra domu (Obr. 24).

Obr. 23: Patrová podstávka (Vojtíšek a Vařeka, 1999)

Obr. 24: Průběžná podstávka (Vojtíšek a Vařeka, 1999)

Další zajímavý pohled na konstrukci podstávky nabízí řešení nároží. Objevují se dvě základní varianty s jedním sloupkem v nároží, do kterého jsou začepovány dva pásy z obou kolmých směrů, anebo dva samostatné sloupky.

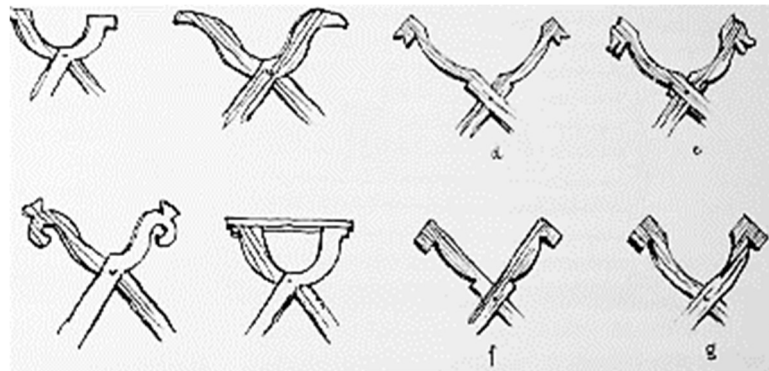
Členění a typologii podstavky je možné dále rozvádět v závislosti na jejich výzdobě, kdy mohou být podstavky různě zdobené seříznuté nebo bedněné podle rozšíření v regionu. V poslední řadě se hodí připomenout, že z podstávek dále vychází další podpůrné konstrukce, které využívají rámovou podporu, ať už to jsou například podsíně, pavlače, křížové světnice apod. (Pešta, 2009)

- **Podval** (Práh)

Horizontální trámy ve spodu roubené stavby, které tvoří základ konstrukce. Na správném osazení těchto prvků závisela kvalita stavby a zhotovovaly se z vybraného kvalitního dřeva. (Vařeka a Frolec, 2007)

- **Rohatiny**

Jedná se o dekorační prvek z vyřezávaných prken, jejich konce vystupují nad vrchol štítu a jsou ozdobně vyřezávané (Obr. 25). (Vařeka a Frolec, 2007)

Obr. 25: Rohatiny (Vařeka a Frolec, 2007)

- **Roubený věnec**

Nízké roubení ze dvou až pěti trámů nad přízemními stavbami, se kterými lícuje (Obr. 26). Má nosnou funkci, zpevňuje stavbu a zvednutím krokví zvětšuje plochu podkroví. (Vařeka a Frolec, 2007)

- **Špýchar**

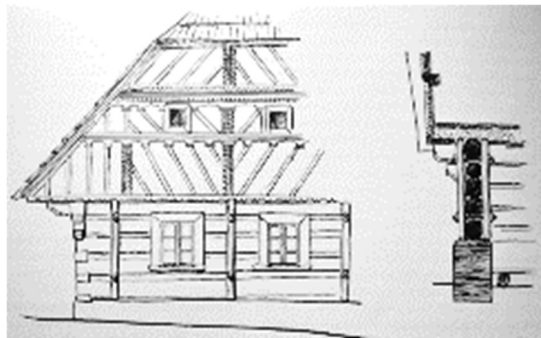
Samostatná stavba nebo podstřešní prostor, kam se ukládalo obilí. Existuje několik typů špýcharů, které se dělí podle konstrukce a umístění vzhledem k hlavnímu objektu. (Vařeka a Frolec, 2007)

Obr. 26: Roubený věnec

- **Stěnové kleštiny**

Úzké protilehlé sloupky, které jsou umístěné svisle na vnitřních a vnějších stranách roubených stěn. Vzájemně jsou stažené dřevěnými sponami nebo ocelovými šrouby, které nedovolují trámům roubení vybočení do stran (Obr. 27). Sloupky nebyly nijak zapuštěny do konstrukce střechy ani do země. (Vařeka a Frolec, 2007)

Obr. 27: Stěnové kleštiny (Vařeka a Frolec, 2007)

- **Trhanice**

Převzatý název pro označení mohutné štípané desky z dubových trámů. Síla desek 8 až 16 cm, šířka 25 až 60 cm a délka 4 až 12 m. Používaly se k roubení obytných i hospodářských staveb a zhotovovaly se z nich také podlahy nebo stropy. (Vařeka a Frolec, 2007)

- **Záklopa**

Záklopa jsou prkna, která kryjí spodní stranu kabřince nebo polovalby nad lomenicí. Ze země je dobře viditelná a často se zdobila ornamentální malbou nebo nápisy. (Vařeka a Frolec, 2007)

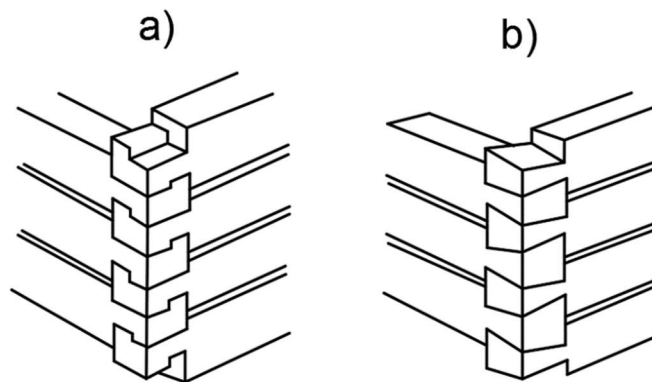
- Vazba nároží

- Vazba na zámek (Obr. 28 – a)

Jedná se o mladší typ vazby s úplným přeplátováním a vnitřním konickým čepem.

- Vazba na rybinu (Obr. 28 – b)

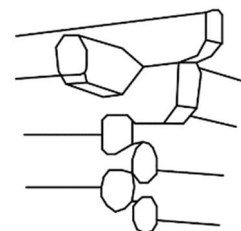
Nejčastější spojení dvou trámů v jedné rovině lichoběžníkovým (rybinovým) plátem zapuštěným do vybrané plochy druhého trámu. (Vařeka a Frolec, 2007)

Obr. 28: Nárožní vazby

- **Zhlaví**

Jedná se o konce stěnových nebo stropních trámů, které předstupují před konstrukci (Obr. 29). (Vařeka a Frolec, 2007)

Obr. 29: Zhlaví

- **Žonr**

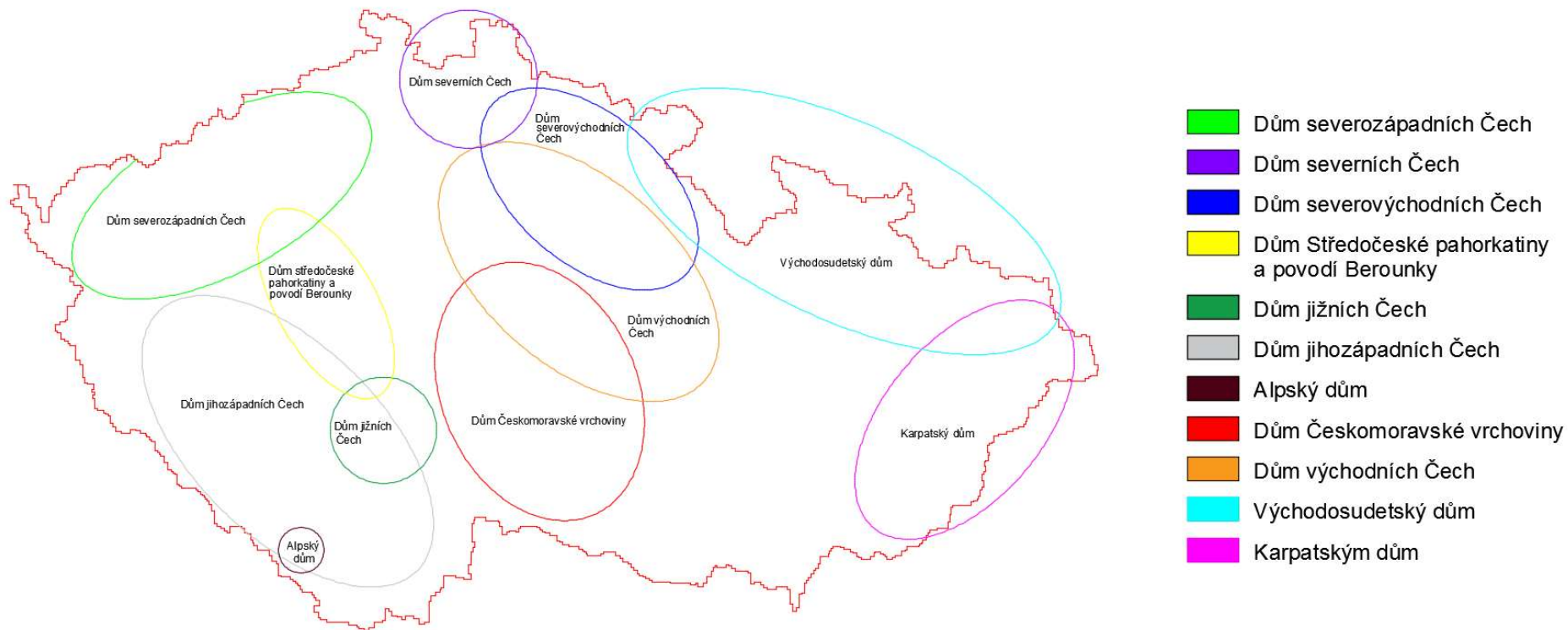
Patrová podsíň, která je tvořena uzavřeným roubeným prostorem s malými okny v průčelí a v bočních stěnách. Přední část spočívá na třech podpěrných sloupech, propojených někdy dřevěnými obloukovými vzpěrami. Zadní část je podepřena rovněž třemi sloupy, nebo se její tíha přenáší na průčelí domu. Sedlová střecha je doplněna kabřincem a štítovou výplň tvoří dekorativně vykládané sloupky. (Vařeka a Frolec, 2007)

6 CHARAKTERISTIKA REGIONÁLNÍCH TYPŮ

Oblasti tradiční roubené architektury nerespektují současné administrativní dělení České republiky (Mapa 7). Přesné hranice mezi jednotlivými regiony neexistují a v průběhu vývoje lidové architektury došlo k ovlivňování a prolínání mezi sousedními oblastmi.

Pro lepší orientaci je první část práce členěna na tzv. domovní typy, které zahrnují komplex primárních společných znaků dané oblasti a odlišují se tím od sousedních oblastí. Většinou se jedná o území se stejným přírodním podmínkami, takže hranice nejsou ostré a v některých případech jsou tvořeny řekami, nebo pohořími.

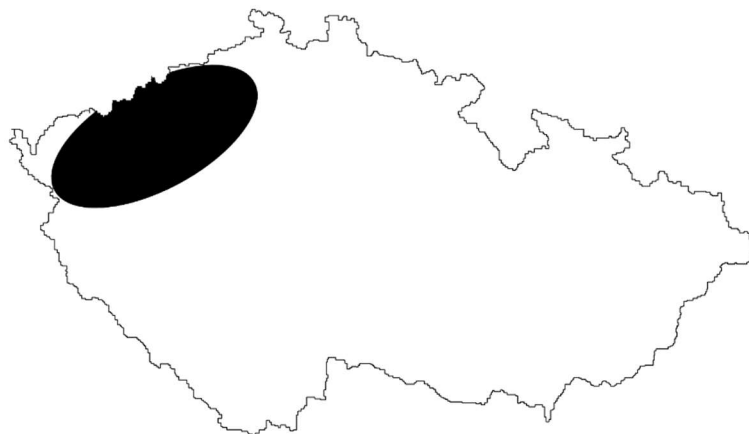
Domovní typy se mohou dále dělit na menší lokální dobové formy lidového domu, které zaujímají určité místo a časový horizont a zároveň vykazují sekundární prvky, kterými se vyzdvihují od klasických znaků domového typu. (Bahenský a kol., 2015)

Mapa 7: Domové typy na území ČR

6.1 DŮM SEVEROZÁPADNÍCH ČECH (ozn. 1) (Mapa 8)

Domový typ severozápadních Čech je typologicky jednotný patrový dům. Hlavním stavebním materiálem této oblasti bylo dřevo a kámen, takže konstrukce jsou z převážné většiny tvořené hrázděným zdivem. Rozvržení dvora je v horských oblastech *trojstranné* a v nížinách *čtyřstranné*. V horských oblastech štitově orientovaný *jednotný* dům. Typickým prvkem této oblasti jsou věžové *špýchárky*. *Trojdielná dispozice* je *komorová* případně v pohraničí *chlévní*. Sedlová střecha s předsunutým štítem bez *kabřince*. (Bahenský a kol., 2015)

Mapa 8: Oblast výskytu domu severozápadních Čech

6.1.1 Chebský dům (ozn. 1A)

Lokální dobová forma domu severozápadních Čech má velmi často roubené přízemí s *roubeným věncem*, který zvětšuje prostor v hrázděném patře. Postupně bylo roubení nahrazováno zděným přízemím. Hrázděné patro i štít jsou bohatě barevně členěny a taktéž i trámy (Obr. 30).

Umístění na pozemku je orientováno štitově ke komunikaci. Mnohem vyspělejší je roubená konstrukce z přesně opracovaných trámů beze spár se *zámkovou vazbou* v nároží. Sedlovou střechu nesou dvojité stolice ležaté i stojaté hambálkové soustavy. Typickým znakem jsou i jednoduché *podstávky*, které podepírají hrázděné patro.

Obr. 30: Chebský dům

Chebský dům má specifický dekorativní styl, který patří v rámci Evropy k nejkomplicovanějším. Trámové šachovnice v parapetních polích pod okny a ve štítech s trámy často barevně zdobené odstíny červenohnědé. (Vondroušková a Vondruška, 2014); (Bahenský a kol., 2015)

6.1.2 *Středohorský dům* (ozn. 1B)

Je lokální dobová forma v oblasti Středohoří a v širším okolí Českolipska. Jsou to patrové mohutné stavby s hrázděným patrem, celoroubené nebo případně se zděnou zadní částí přízemku a roubeným patrem (Obr. 31). Mají štítovou nebo okapovou orientaci podle terénní situace.

Obr. 31: *Středohorský dům*

Menší usedlosti bývají *dvoustranné*, kdy je v pravém úhlu orientovaná stodola, nebo *špýchar*. V převážné většině se jedná o dům *trojdílné dispozice chlévního* nebo *komoro-chlévního* typu s komorami v patře. (Pešta, 2013)

Roubená konstrukce je tvořena postupným vrstvením opracovaných vodorovných trámů, kdy délka místnosti byla dána délkou trámu 5–7 m. Nejčastější *nárožní vazba* byla provedena *na rybinu*, ale výjimkou není ani *vazba na zámky*. Vodorovné spáry byly nabílené a vnitřní strana stěn v některých případech omítaná.

Stropní konstrukce je především v obytných místnostech tvořena překládaným záklopem s překrývajícími se spodními a horními deskami vsazenými do drážek v bocích trámů příčných k podélné ose domu.

Štítů patří k nejviditelnějším prvkům, a proto bývají výtvarně řešeny a existuje mnoho možných variant. V nejjednodušší podobě jsou jen svisle *bedněné* s přelištováním spár. Složitější skladby pak měly prkna položená diagonálně v horní části a lištou oddělená spodní část mohla být uprostřed kladena svisle. Římsy i lišty bývají profilované a vykrajované ukončené obloučkovým vlysem. *Bedněné* štítů byly později také ozdobně obkládány barevnou štípanou břidlicí nebo šablonou (Obr. 32).

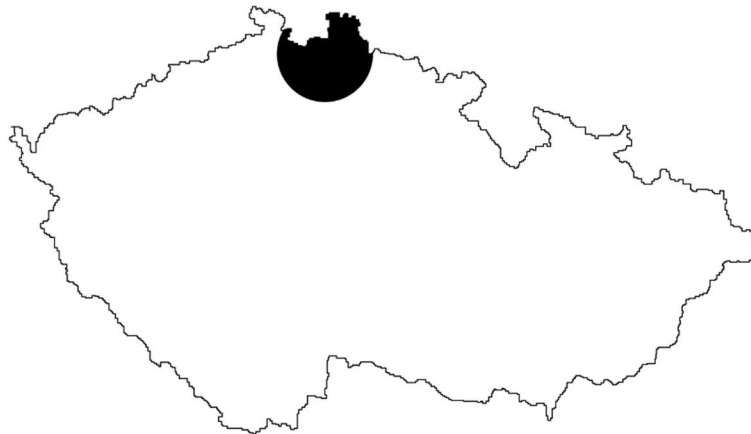
Obr. 32: Středohorský dům se zdobenou podstávkou

Tvar střechy je sedlový ovšem méně často se můžeme setkat i se střechou valbovou či polovalbovou. Krovky jsou tvořeny hambálky s jednou podélnou stojatou stolicí, jejíž vaznice podepírá střed hambálků, nebo dvěma stolicemi, kdy vaznice podepírají zhlaví hambálků. Střešní krytina byla původně formou lehkých spalných krytin.

Jedním z typických znaků jsou *pavlače* s různorodým členěním, ale hlavně bohatě dekorativní *podstávky*. *Pavlače* jsou téměř výhradně umístěné na podélné vstupní straně a kryté přesahem střechy umožňují vstup do jednotlivých komor. Je nesena přesahujícími stropními trámy. Přesah střechy je nesen profilovanými nebo jednoduše hraněnými sloupky. Ve složitějších sestavách bývají sloupky opět součástí arkád a sloupky opět mohou podepírat *zhlaví* stropních trámů. *Pavlače* mohou být jak ve formě krátkých balkonů, tak i zapuštěné. Poprsnice *pavlače* jsou *bedněné* s přelištováním spár a často zdobené slepým motivem arkád. (Veselá a kol., 2015)

6.2 DŮM SEVERNÍCH ČECH (ozn. 2)

V oblasti Lužických hor a Šluknovského výběžku (Mapa 9) se vyskytují přízemní roubené objekty, které jsou v některých případech s *roubeným věncem*, který byl později doplněn i patrem (Obr. 33). Vyskytuje se celoroubený, nebo i zděný s roubeným patrem. Zvláště v podještědské oblasti je hojná světnička vystupující nad síní ze střechy tzv. *křížové světničky*. Ve vesnicích v této oblasti se často setkáváme i s kolmými patrovými křídly zapuštěnými do střechy. V Lužických horách ze střechy vystupují vikýře velikosti okna, anebo protáhlé vikýře s řadou menších oken. (Vojtíšek a Vařeka, 1999)

Mapa 9: Oblast výskytu domu severních Čech

V horských oblastech se velmi často obkládal prkny, šindelem, nebo břidlicí. *Trojdielná dispozice komorového* nebo v případě pohraničí *chlévního* typu. Rozvržení na pozemku je zpravidla *dvojstranné* a *trojstranné* s patrovými *špýchary* v horských oblastech pak *jednotné uspořádání* (Obr. 32). Dalším nejvýraznějším typickým prvkem této oblasti jsou *podstávky* (Obr. 34) s vyřezávanými sloupky a pro patrové domy jsou to *pavlače*. (Pešta, 2013), (Bahenský a kol., 2015)

Obr. 33: Dům severních Čech – patrový

Obr. 34: Dům severních Čech – přízemní

Zdejší krovy jsou nejčastěji krovové. Jen u menších hospodářských staveb nalezneme jednoduchý hambálkový krov. U obytných stavení byl většinou užíván krov s dvojitou stolicí a výjimkou nebyl ani krov s dvojitou ležatou stolicí. Jelikož prostor podkroví zaujímal značný prostor, tak byl rozdělován na více pater, což je dobře patrné i zvenčí na lomenici. Bohatost *lomenice* závisela na zámožnosti stavebníka. *Lomenice* jsou děleny i několika profilovanými římsami a jednotlivá pole jsou deštěny svisle, klasovitě i střechovitě v různých kombinacích. Spáry mezi prkny jsou kryty lištami. Nejbohatší *lomenice* lze nalézt na Litoměřicku a Českolipsku s kuželovým vzorem a extrémním zdobením se vyznačují *lomenice* v Pojizeří. Vrchol bývá deštěn v podobě paprskovitého slunce, anebo opatřen *polovalbou* či jehlanovým *kabřincem*.

Krytina bývala převážně ze štípaného šindele, ale později se rozšířilo nahrazení za břidlice. Brzy se břidlice používala i na obložení štítů a stěn, kdy se využívalo tvarů a barevných odstínů pro vytvoření různých ornamentů. V dnešní době se stále více objevuje krytina z pálených tašek.

Největší usedlosti dosahovaly značných dimenzí a světnice tak mohly mít vnitřní půdorysný rozměr až 11×9 m (Obr. 35). Při takovém rozpětí stropu musel být strop podepřen napříč mohutným průvlakem, který byl podepřen osmihranným sloupem uprostřed světnice. Samotný záklop byl překládaný nebo jen kladen na sraz na profilované stropnice. (Vojtíšek a Vařeka, 1999)

Obr. 35: Dům severních Čech s hrázděným patrem

6.2.1 Pojizerský dům (ozn. 2A)

Lokální dobová forma v okolí Mělníka, Ml. Boleslavi a toku Jizery je patrový roubený dům s pavlačí a místy doplněn o předsazenou *polovalbu* či hranolový *kabřinec*. Bohaté *lomenice* členěné do horizontálních pásů byly dílem několika generací velmi zkušených tesařských mistrů. Velmi častý je *záklop polovalby*, který nese informace o stavebníkovi a případně náboženský citát plynule přecházející do malovaného *okřídlí*. (Obr. 36). (Pešta, 2013), (Bahenský a kol., 2015)

- Turnovský dům (též Sobotecký dům)

Několik dochovaných pozoruhodných mohutných patrových domů se specifickými *podstávky* s výrazně odlišnou konstrukcí (Obr. 37). Mezi nimi se nachází i tzv. Dlaskův statek. Stávajícími prvky jsou bohaté *lomenice* a *pavlače*. (Pešta, 2013)

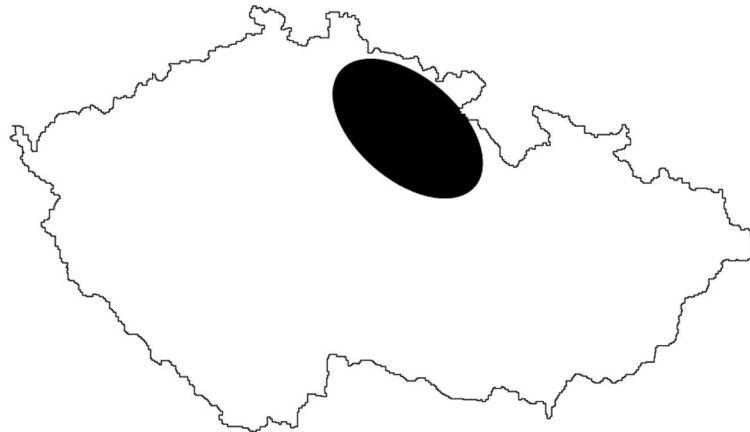
Obr. 36: Pojizerský dům

Obr. 37: Turnovský dům (David a Soukup, 2000)

6.3 DŮM SEVEROVÝCHODNÍCH ČECH (ozn. 3)

V pásmu Jizerských hor, Krkonoš a Orlických hor se vyskytují výhradně přízemní domy (Mapa 10). Svažitý terén hor byl příčinou, že domy často stojí na vysoké kamenné podezdívce s terasou před vstupem. Na tyto lokální dobové formy navazují i širší oblast Podkrkonoší a Českého ráje, která přejímá většinu prvků (Obr. 38). Je výhradně přízemní pouze s výjimkou Sobotky (tzv. Sobotecký dům). Výrazným prvkem jsou skládané bohatě skládané a dekorované lomenice. (Pešta, 2013), (Pešta, 2014)

Mapa 10: Oblast výskytu domu severovýchodních Čech

Obr. 38: Dům severovýchodních Čech

*Trojdílné dispozční členění nejčastěji komorového, komorovo-chlévního nebo chlévního typu s výhradně štítovou orientací. Rozvržení staveb na pozemku je trojstranné a v horách jednotné často doplněné uzavřenou verandou. Lomenice je předsunutá, klasovitě skládaná a vodorovně dělená zdobenými lištami. Na sedlových střechách se často vyskytuje **kabřinec** a typickým prvkem jsou **křížové světnice**. Štít bývá v některých případech doplněn *podlomenicí*.*

Střechy výrazně přesahují nad zápraží a hřebeny střech jsou orientovány rovnoběžně s vrstevnicemi. Roubené bývají především světnice, ale i celé domy. Vzhledem k drsným klimatickým podmínkám jsou stěny velmi často *bedněné* svísekladeným obkladem, nebo štípaným šindelem. Stěny bývají často natírány fermežovými barvami (suříková červená, šedá, vzácněji žlutá, modrá apod.). Dalším společným znakem jsou nejrůznější formy zá dveří, verandy a přístřešky na dřevo. Mezi jednotlivými horskými pásy pochopitelně vznikaly určité rozdíly, které se víc než v dispozičním nebo konstrukčním uspořádání projevují v detailech. (Bahenský et al., 2015)

6.3.1 *Krkonošský dům* (ozn. 3A)

Lokální dobová forma přízemního celoroubeného nebo poloroubeného domu. Jednotné rozvržení staveb na pozemku se štítovou orientací. Klasická *trojdílná dispozice* s průchozí síní.

Obr. 39: *Krkonošský dům*

Konstrukce je roubená z hraněných trámů s nabílenými spárami (Obr. 39). Nejčastější způsob vazby je na *rybinu*, ale výjimkou není i *zámková vazba* nárožních spojů bez přesahů, kromě dekorativně tvarovaných *zhlaví* trámů horního věnce. Stěny bývají často zpevňovány *stěnovými kleštinami* a *bedněné* svíslými prkny.

Stropní konstrukce byla povalová z nehraněných kuláčů a podepřená nemnoha stropními trámy. Dalšími typy stropních konstrukcí byl trámový strop s fošnovým či prkenným záklopem s kladením přes sebe i na sraz, nebo na pero a drážku. Časté a dost typické je pestré barvení stěn s kontrastními spárami, latěmi a orámováním otvorů. Můžeme se setkat s odstíny okrové, zelené, červenohnědé, šedé i modré trámů v kombinaci s bílými spárami a lištami.

V průčelí často tři a více okenními osami. Okenní otvory nejstarších chalup jsou malé téměř čtvercového tvaru, ale zastoupený větším počtem. Jedním z nejzdobnějších prvků jsou prkenné obložky okenních otvorů, fošnové parapety a parapetní prkna. U horských usedlostí je častá poloha ve svahu, a proto je zvýšené kamenné zápraží, které je kryté podstřeším a opatřeno zábradlím.

Vysoká sedlová střecha se střešní krytinou tvořenou šindelem nebo šablonou. Úhel ve vrcholu bývá zpravidla ostřejší než 90°. Vikýře typické pro tuto oblast jsou dva typy a oba jsou směřovány primárně na stranu ke svahu. Tzv. „maloupský“ je v podstatě s pultovou střechou a plynulými postranními náběhy a druhým typem je klasický sedlový vikýř.

Lomenice jsou bohatě skládané s výtvarným zdobením pomocí lišt a říms. Nejstarší formou jsou prkna kladená přes sebe. Nejčastější variantou jsou široká prkna a spáry kryté latěováním. Zajímavější však jsou *lomenice*, které jsou vodorovně členěny do 2 až 4 pásů, často rozdílné úrovně a vnitřní plochy jsou vyplněné svíslými nebo šikmo kladenými prkny. Krycí latě jsou velmi často profilované se zdobně seříznutou spodní hranou. Barevnost štítů odpovídala barevnosti stěn. Vrchol štítu zakrývala *polovalba* nebo *kabřinec* s malovaným záklopem. Jako další

Obr. 40: *Krkonošský dům s kačí procházkou* (Luniaczek, 2015)

dekorativní prvek specifický pro tuto oblast je tzv. *kočičí procházka* (Obr. 40). (Louda, 2008)

6.3.2 Podorlický dům (ozn. 3B)

Podorlicko tvoří další část přízemního roubeného domu tohoto regionu (Obr. 41). Umístění na pozemku je se štítovou orientací. Roubené stěny světnice jsou z částečně hraněných trámů někdy nabílené. Strmé polovalbové střechy a velkým přesahem nad zápražím.

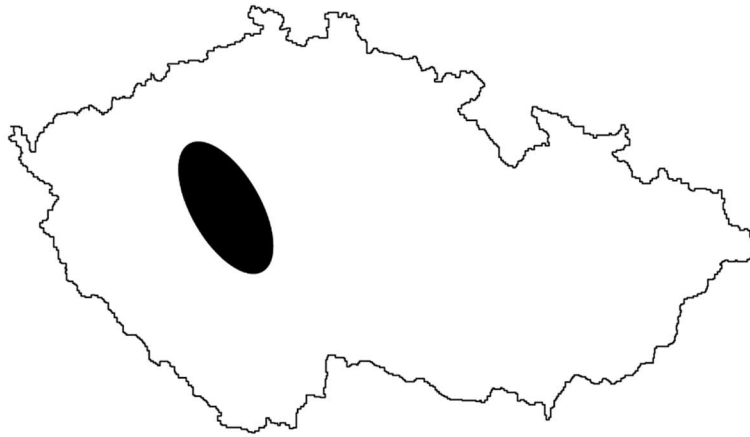
Stěny bývají v některých případech zpevněny *stěnovými kleštinami* a v průčelí jsou tři a více okenních otvorů. *Dispozční uspořádání* je *komorovo-chlévní*, nebo *chlévního* typu s vysokou světnicí a případně vnější *pavlačí*. Štíty jsou *bedněné* v některých případech nabílené a zdobené malováním. Dalšími prvky, které se u tohoto typu domů vyskytují jsou *podlomenice*, polovalba nebo *kabřinec* a *podstávky*, které podpírají konce vazných trámů. V menších městech můžeme lokálně zaznamenat i otevřenou štítovou *podsíň*. (Pešta, 2013), (Bahenský a kol., 2015)

Obr. 41: Podorlický dům

6.4 DŮM STŘEDOČESKÉ PAHORKATINY A POVODÍ BEROUNKY (ozn. 4)

Domový typ přízemního roubeného domu má štítovou orientaci s tradiční *trojdílnou dispozicí komorového typu*. Jelikož tento typ staveb zaujímá velké území (Mapa 11), tak je zde i větší variabilita znaků. Objekty bývají poměrně rozložitě založené na kamenné podezdívce.

Mapa 11: Oblast výskytu domu Středočeské pahorkatiny a povodí Berounky

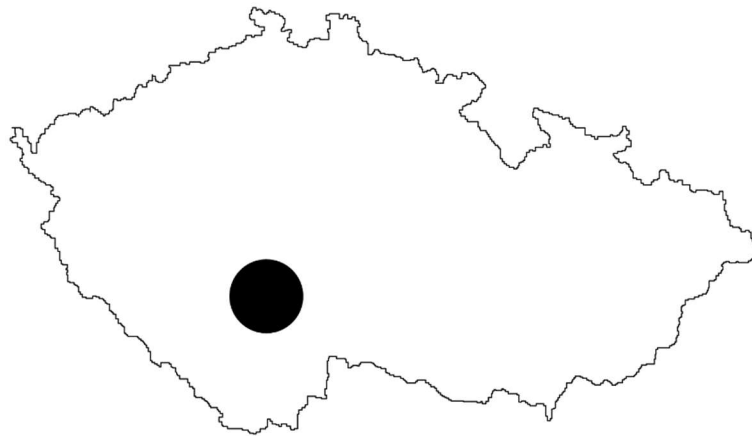
Široké střechy s předsazenou vstřícně nebo klasovitě vyskládanou předsazenou *lomenicí s kabřincem* nebo *polovalbou*. Prodloužená okapová hrana střechy vytváří komunikační prostor na zápraží. V některých případech je štít předsazen před konstrukci krovu a vytváří komunikační prostor i v přední části tzv. *podsíň* (Obr. 42). Rozvržení je *jednoduché*, nebo i *uzavřené trojstranné*. (Pešta 2003), (Bahenský a kol., 2015)

Obr. 42: Dům Středočeské pahorkatiny a povodí Berounky s podsíní

6.5 DŮM JIŽNÍCH ČECH (ozn. 5) (Mapa 12)

Přízemní roubený domový typ jižních Čech s *trojdílnou dispozicí komorového* typu, v nejjižnější oblasti *komorovo-chlévního* typu a popřípadě *chlévního* typu. Štítově orientované a převážně *trojstranné usedlosti*, v horských oblastech *jednotný dům*. Štít stavby je tvořen předsazenou *lomenicí s podlomenicí*. Sedlová střecha je doplněna *kabřincem* a v jižní části nahrazen *rohatinami*. Zhruba od poloviny 18. století je tento typ postupně budovaný z kamene a později cihel. (Bahenský a kol., 2015)

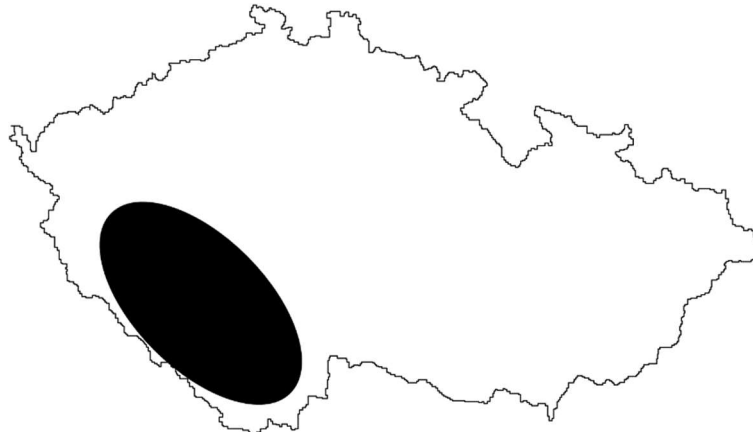
Mapa 12: Oblast výskytu domu jižních Čech

Obr. 43: Dům jižních Čech (Vařeka a Frolec, 2007)

6.6 DŮM JIHOZÁPADNÍCH ČECH (ozn. 6)

Domový typ domu jihozápadních Čech zaujímá širší oblast kolem Šumavského národního parku, oblasti Pošumaví a dříve byly běžně rozšířené v celé oblasti Plzeňského kraje (Mapa 13). Dochovaly se hlavně zemědělské statky (dílny, sýpky), ale výjimkou nejsou ani obytné domy. (Brokeš, 2011)

Mapa 13: Oblast výskytu domu jihozápadních Čech

Oblast Chodska geograficky navazuje na oblast Pošumaví. Bohužel tato oblast byla v minulých desetiletích nejvíce postižena devastací a zástavba v podstatě ztratila historický ráz. Roubené domy se tak nejvíce dochovaly v okrajových oblastech regionu u Pošumaví. (Pešta, 2013)

Umístění na pozemku je vzhledem k hlavní komunikaci okapová nebo štítová. V horských oblastech bývají samostatné domy *jednotného uspořádání*, ale v širší oblasti Pošumaví můžeme vidět i *trojstranné uspořádání* (obytná budova, stodola, sýpka). *Trojdílná dispozice špýchárkového* případně *komorového* nebo *chlévního* typu se světnicí v roubené části, síň (průchozí i neprůchozí) a z pravidla ve zděné části s komorou nebo chlévem. (Bahenský a kol., 2015)

Domy jsou přízemní s poloroubeným členěním (Obr. 44). Konstrukce roubených stěn je z hraněných trámů, ale lze najít i kuláče. Úprava roubených stěn se odvíjí podle stáří domů a jejich rekonstrukcí v průběhu užívání. Ne zcela tradiční jsou tmavě hnědé trámy s bílým spárováním, dále nabílené trámy a roubené stěny v tzv. *kožichu*. Nárožní spoj je nejčastěji klasická *rybina*.

Objekty stojí na zvýšené omítnuté podezdívce. Stropní konstrukce je v roubené části trámový strop s překládaným záklopem nebo povalový strop. Ve zděné části to jsou pak klenby. Dalším znakem je předsazené bednění a ojediněle doplněné *podstávky*. Ve

štítu jednoduchá *lomenice* tvořená svislými prkny a laťováním a podle způsobu využití podkroví i s dvěma okenními otvory. Sedlová či valbová konstrukce střechy s typickou *polovalbou* je skládaná ze šablon nebo dřevěných šindelů. Konstrukce bývá na podélné straně s přesahem a chrání vstup do domu před povětrnostními vlivy. Hřeben střechy může mít více výškových úrovní, jelikož je konstrukčně oddělená obytná část od hospodářské. (Brokeš, 2011)

Obr. 44: Dům jihozápadních Čech

6.6.1 Plzeňský dům (ozn. 6A)

Plzeňský dům (Obr. 45) je lokální dobová forma, která se oproti standardům domu jihozápadních Čech vyznačuje bohatě členěnou *lomenicí*, na jihovýchod od Plzně hranolovým *kabřincem* a v západní části se můžeme setkat i s tzv. *rohatinami*.

Z této generace roubených domů se můžeme setkat s nabílenými stěnami, prostými štíty a zvláštností jsou povalové *roubené klenby* u hojně dochovaných sýpek. (Vařeka a Frolec, 2007)

Obr. 45: Plzeňský dům (Vondrušková a Vondruška, 2014)

6.6.2 Šumavský dům (ozn. 6B)

Šumavský dům je další lokální dobová forma, která představuje zástavbu v okolí národního parku Šumava. Jedná se o mohutné horské stavení, které mimo domového typu jihozápadních Čech v sobě nese i určité prvky německých obydlí (Obr. 46).

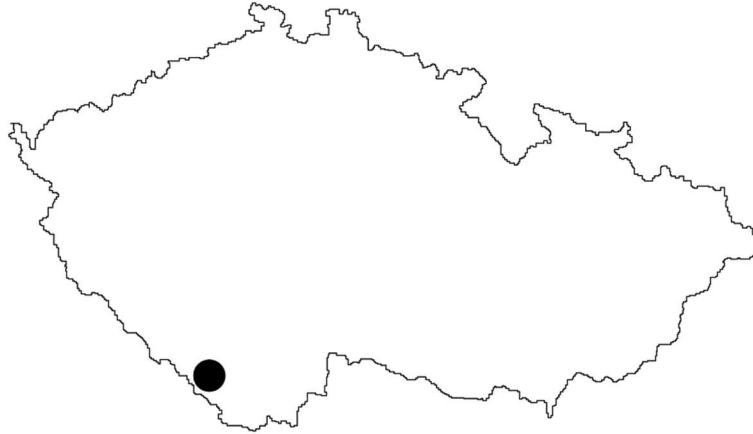

Obr. 46: Šumavský dům (Louda, 2008)

Typickým prvkem u těchto stavení jsou přesahující *zhlaví* na nárožích a je patrná zapuštěná rozměrná *pavlač* pod *polovalbou* v celé šíři předsazeného štítu. Konstrukce krovu je krovová místy s vrcholovou vaznicí. V čele střechy lze na některých objektech zaznamenat zvoníčku se stanovou střechou vrcholící *makovicí* a korouhvičkou. Dalším dekorativním prvkem staveb mohou být malované štíty (ptáčky, květy) a okenice (růže a srdce). (Bahenský a kol., 2015), (Brokeš, 2011)

6.7 ALPSKÝ DŮM (ozn. 7)

Alpský dům je domový typ, který na území České republiky pronikl v 16. století v německé kolonizační vlně ve formě místní dobové formy **Volarského domu**. Roubených nebo poloroubených objektů tohoto typu se na území České republiky dochovalo hned několik v blízkém okolí v městě Volary (Mapa 14).

Mapa 14: Výskytu Alpského domu

Přízemní nebo i patrový dům má umístěnou světnici netradičně v podkroví a je doplněný širokou **pavlačí**. Dispoziční uspořádání se velmi liší od ostatních domovních typů. Půdorysně se vyskytovaly dva typy domů, a to široký se středovým průjezdem (Obr. 47), anebo o něco užší s příčnou chodbou (Obr. 48). Podsklepená byla většinou pouze obytná část a konstrukce sklepa i základů byla z kamene.

Obr. 47: Alpský dům s podélným průjezdem

Široká střecha překrývá obytnou i hospodářskou část a zároveň i dvůr sloužící jako průjezd středem domu v podélném směru. Ve štítovém průčelí jsou tedy minimálně tři okenní osy s případnými vraty na průjezd. Na jedné straně od tohoto zastřešeného dvoru

se nachází obydlí se světnicí, komorou a černou kuchyní a na straně druhé světnička, komora a stáje. Za obytnou částí je chlév. V patře, jak už bylo jednou zmíněno, je roubená světnice s okny do štítové strany s rozlehlou *pavlačí*. Další místnosti v podkroví může být komora a nezastropená půda sloužící jako seník. Vnitřní dispozice se může lišit, ale pravidlem zůstává zastřešení objektu jako celku.

Mnohé domy měly kamenný sokl, na kterém spočívala konstrukce stěn z hraněných trámů, napuštěné volskou krví proti hnilobě a v nároží spojené trámy *na rybinu* nebo *do zámků* s přesahy.

Sedlová střecha má nižší sklon střešní roviny kolem 20° až 30°. Střešní krytina z šindele nebyla klasická, tak jako tomu je například u karpatského domu, ale šindele byly rovná prkýnka, která se přes sebe překrývala, ale nepřibýjela. Zatížení šindelů bylo docíleno zatěžkáním kamenů. Tento způsob provedení krytiny způsobil velké zatížení na konstrukci krovů, a proto nebyla použita hřebenová vaznice, ale hřebenová zeď v případě podélného průjezdu domem i dvě zdi. Později se již využívalo lehčí krytiny a tím i klasické konstrukce krovu s hřebenovou vaznicí, anebo dvojitá stolice hambálkové soustavy.

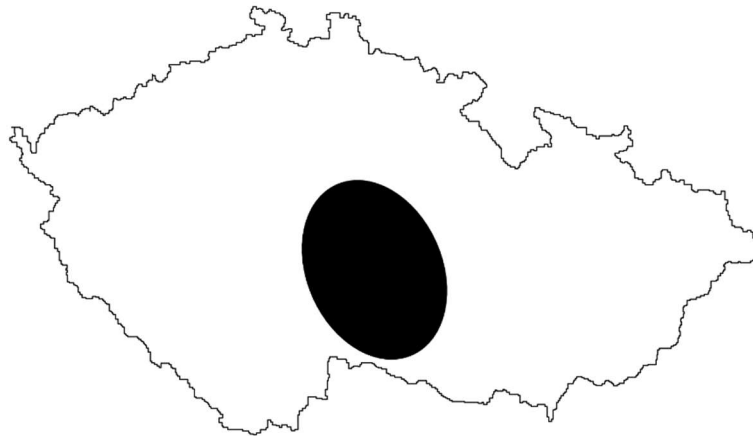
Pavlač je umístěna na pohledové straně u štítu. U domů s vysokým podkrovím mohly být umístěny i dvě patra *pavlačí* nad sebou. V dřívějších dobách se *pavlač* využívala jako skladiště a pomocný prostor pro další činnosti. Postupně dostávala i estetický význam, a to dokazuje bohatě zdobené zábradlí tvořené z prken s vyřezávanými ornamenty. (Vařeka a Frolec, 2007) (Hájek, 2001) (Vokurka, 1996)

Obr. 48: Alpský dům

6.8 DŮM ČESKOMORAVSKÉ VRCHOVINY (ozn. 8)

Vysočina je podobně jako oblast pohraničního horského pásma region s drsnými klimatickými podmínkami (Mapa 15). To se pochopitelně odrazilo i na podobě tradiční zástavby. Jedním z hlavních rysů jsou výhradně přízemní roubení objekty o mnohdy uzavřeném prostorovém uspořádání staveb na pozemku. Častým je **čtyřstranný** nebo i **čtyřboký** typ dvoru. Směrem na Bystřici nad Pernštejnem však roubená architektura mizí, i přesto, že se zde v minulosti vyskytovala. Roubené domy ve většině případů padly četným požárům na konci 19. století a byly nahrazeny zděným systémem. (Pešta, 2013), (Kurial, 2011)

Mapa 15: Oblast výskytu domu Českomoravské vrchoviny

Domový typ Českomoravské vrchoviny je přízemní roubený nebo poloroubený dům se štítovou orientací (Obr. 49). Na odlehlých pozemcích se mohou nacházet i *jednotraktové* domy a jednou z několika řešení je středem probíhající komunikace. Dispoziční uspořádání je *komorové*, *chlévní* nebo *komoro-chlévní*. Sedlová střecha se šindelovou střešní krytinou a **podlomenicí** ve štítu. Štítová stěna je často doplněna **kabřincem**. (Pešta, 2013), (Vařeka a Frolec, 2007)

Obr. 49: Dům Českomoravské vrchoviny

6.8.1 Horácký dům (ozn. 8A)

Lokální dobová forma přízemního roubeného domu se vyskytuje v okolí Nového Města na Moravě a Žďáru nad Sázavou (Obr. 50). Osazen na podezdívce z lomového kamene. Silné trámy z měkkého dřeva často osekané ze dvou si ze všech čtyř stran bývaly obarvené vápnem nebo někdy v *kožichu*. Nárožní spojení klasickým přeplátováním na *rybinu* nebo *na zámek*. Spáry mezi trámy jsou často nabílené a případně formou drážkování.

Obr. 50: Horácký dům

Sedlovou střechu s *kabřincem* nebo *polovalbou* je v obou případech možné doplnit *makovičkou*. Prostor krovu se stává ze dvou pater hambáleků. *Lomenice* bývá složitě vyskládaná do kříže nebo klasovitě a doplněná lištami. Kromě toho jsou dřevěné *lomenice* zdobeny i řezbou, profilovanými sloupky nebo obloučky a malované barevně rostlinnými ornamenty. Prostor domu je rozšiřován přístavky před vchodem do síně a nezřídka obklopují síň na obou stranách domu. Tyto prostory většinou slouží k uskladnění dřeva, nebo náradí. (Vondrušková a Vondruška, 2014), (Kovářů a Kuča, 2009)

6.8.2 Třebovsko-svitavský dům (ozn. 8B)

Lokální dobová forma přízemního roubeného domu v *kožichu* rozšířená v okolí Svitav a Moravské Třebové. Rozvržení na pozemku je *trojboké* nebo *čtyřboké*. *Trojdielná dispozice komorového* typu může být ve velkých domech doplněna obytnou komorou vedle světnice, průchozí síní a v zadní části patrovými komorami. Stropní konstrukce bývají povalové někdy se šikmým nebo dvojitým uspořádáním. U starších domů lze vidět *kabřinec* a *podlomenici* a štíty bývaly zdobeny břídlíci. (Bahenský a kol., 2015)

6.8.3 Malohanácký dům (ozn. 8C)

Další lokální dobovou formou je oblast v blízkosti Boskovic a Jevíčka. Přízemní roubený dům s valbovou střechou *trojdílné komorové dispozice*. V některých případech *čyřboká* usedlost. Osobitým prvkem této oblasti je v průčelí dřevěný patrový *žondr*. (Vařeka a Frolec, 2007)

6.8.1 Poličský dům (ozn. 8D)

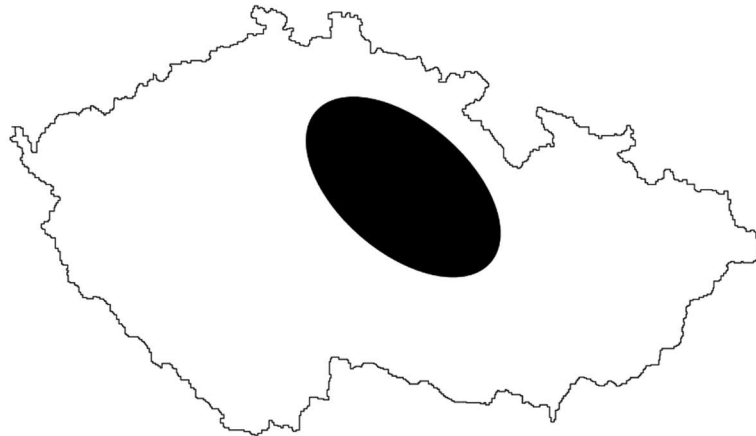
Poličský dům je lokální dobovou formou, která je k vidění hlavně v blízkosti Poličky (Obr. 51). Je přízemní, *komorovo-chlévní* nebo *chlévní* typ spíše bez černé kuchyně. Hlavním znakem těchto usedlostí je *čtyřboké* uspořádání s uzavřeným dvorem. Lokálním znakem v této oblasti jsou *podlomenice* a *kabřinec*. (Bahenský a kol., 2015)

Obr. 51: Poličský dům

6.9 DŮM VÝCHODNÍCH ČECH (ozn. 9)

Přízemní roubený domový typ rozšířený na poměrně velkém území od středních Čech až po Českomoravskou vrchovinu (Mapa 16). Je zde několik rozmanitých prvků, jejichž výskyt a zpracování se liší. **Okřídli** a **lomenice** byly barevně zdobeny rostlinnými ornamenty. V širším okolí Litomyšle je možné zaznamenat tesařské stolice, které zdvojením pásky obepínají stropnice. (Vařeka a Frolec, 2007)

Mapa 16: Oblast výskytu domu východních Čech

6.9.1 Dům středního Polabí (ozn. 9A)

Dům středního Polabí je místní dobová forma, která zaujímá velké území na rozhraní východních, středních až k severním Čechám, a proto se v ní často prolíná několik domových typů. Je charakterizován především poměrně skromnou přízemní zástavbou (Obr. 52). Na Nymbursku je možné nalézt i otevřené štítové **podsině** tvořené sloupky, které pronikají ze severovýchodních Čech (Obr. 53).

Obr. 52: Dům středního Polabí (Luniaczek, 2012)

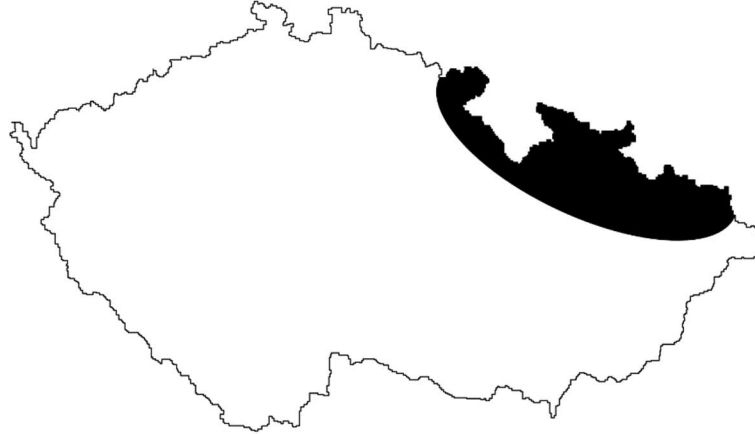
Trojdielné dispozční uspořádání komorového typu. Konstrukce roubení se široce štípanými dubovými trámci (trhanice) byly často omítané hliněnou omazávkou (kožich). Sedlová střecha s bohatě řezbou zdobenou lomenicí vyskládanou klasovitě, která byla dříve doplněna i kabřincem a makovičkou nebo polovalbčkou. (Pešta, 2003) (Pešta, 2014)

Obr. 53: Dům středního Polabí s podsíní (Luniaczek, 2012)

6.10 VÝCHODOSUDETSKÝ DŮM (ozn. 10)

Tento samostatný domový typ je výhradně přízemní a většinou jen s roubenými světnicemi a zděnou hospodářskou částí. Hlavní oblast výskytu je v severovýchodního pohraničí s Polskem a zasahuje až do Jeseníků a Opavska (Mapa 17).

Mapa 17: Oblast výskytu Východosudetského domu

Konstrukce z hraněných trámů jsou obvykle nabílené vápnem (někdy i štít), ale nejsou výjimkou i tmavě hnědé nátěry s bílým spárováním. Tyto objekty mají vysoké strmé sedlové (vzácněji polovalbové) střechy (Obr. 54). Vysoké štíty jsou většinou jen svisle bedněné a v některých případech doplněné malou *podlomenicí*. Východosudetský dům má několik lokálních dobových variant. (Vařeka a Frolec, 2007)

Obr. 54: Východosudetský dům

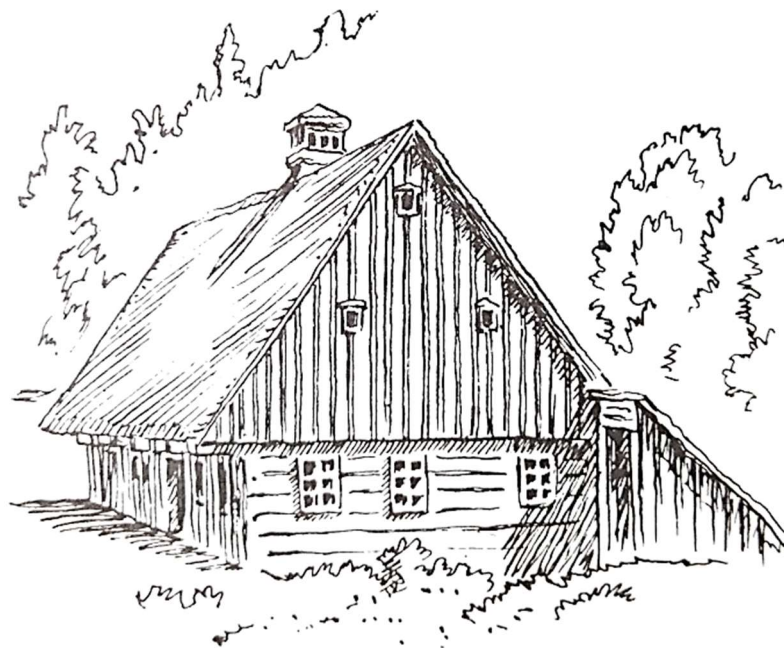
Mezi typické znaky východosudetského domu se řadí i vikýř, který svou štítovou rovinou navazuje na podélnou rovinu přízemí (Obr. 55).

Obr. 55: Východosudetský dům – vikýř

6.10.1 Jesenický dům (ozn. 10A)

Lokální dobová forma východosudetského domu se nalézá severně od Šumperka v okolí Jeseníků, Bruntálu až po Nový Jičín. Roubený přízemní dům je zástupcem spíše starší vrstvy zástavby (Obr. 56). Složitý půdorys *chlévního* nebo *smíšeného komoro-chlévního* typu s roubenou světnicí. Typická vysoká sedlová střecha se sklonem kolem 60° umožňuje vnitřní rozdělení střešního prostoru na dvě podlaží a ve štítu je doplněna zvláštní formou okapové stříšky, středovou římsou a *kabřincem*. Štít má jednoduché *bednění* a typické řešení průčelí přízemí se třemi okny. (Vařeka a Frolec, 2007), (Pešta, 2014)

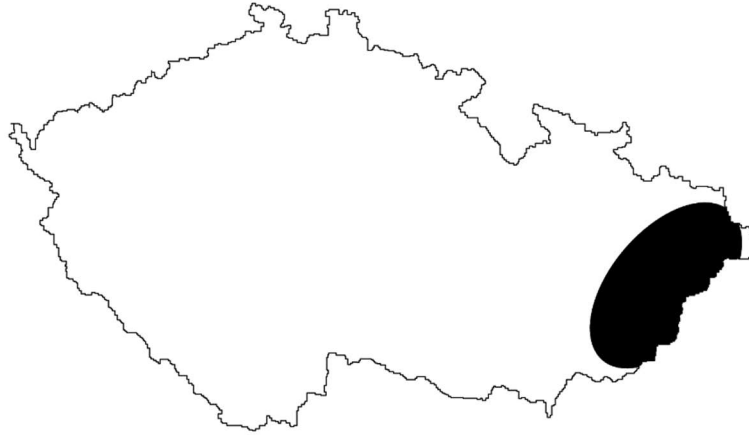
Obr. 56: Jesenický dům (Vařeka a Frolec, 2007)

6.10.2 Opavský dům (ozn. 10B)

Další lokální dobová forma východosudetského domu je v okolí Opavska a Hlučínska. Jedná se opět o starší vrstvu zástavby, kdy je přízemní roubený dům často opatřen tzv. *kožichem*. Štítově orientovaný dům s *trojdílnou komorovou dispozicí* s dřevěným *podsímkem* před vchodem do domu. Osobitý prvek je polosochová konstrukce sedlové střechy a přístěnné sloupy. (Vařeka a Frolec, 2007)

6.11 KARPATSKÝ DŮM (ozn. 11)

Zasahuje na severovýchodní Moravu z horských oblastí Karpat ze Slovenska a Polska. Zástavba v oblasti Beskyd a na Valašsku je až na naprosté výjimky přízemní (Mapa 18).

Mapa 18: Oblast výskytu Karpatského domu

Štítová orientace ke komunikaci bývá stejně jako uspořádání dvora nepravidelná. Domy mají světnice roubené z mohutných trámů. U starších staveb jsou pak trámce neotesané, a naopak mladší generace staveb na Valašsku má trámce přesně hraněné a spáry jsou kryté lištami přichycenými kolíky. Konstruktivní zajímavostí je posunutí *rybinového spoje* k hornímu okraji trámů. Vzhledem ke svažitému terénu bývají domy postavené na vysoké kamenné podezdívky a často podsklepené a doplněné terasou.

Střechy jsou velmi rozložené s velkými přesahy na všechny strany. Typickým prvkem je kuželovitý *kabřinec* (kukla) ve vrcholu štítu a velkou *podlomenicí* (Obr. 57). Štítů bývají svisle *bedněné* a někdy je z latěk vyskládan ornamentální vzor. Dříve byla typická došková krytina. (Pešta, 2013)

Obr. 57: Karpatský dům

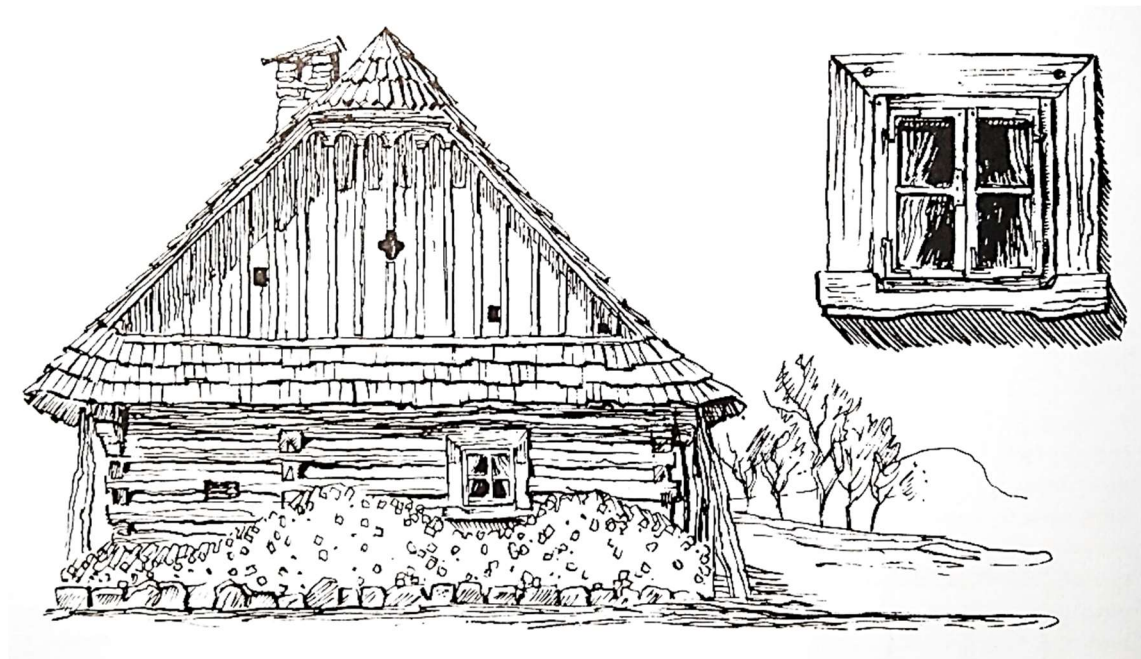
6.11.1 Těšínskoslezský dům (ozn. 11A) (Obr. 58)

6.11.1.1 Karpatský typ

Jádro výskytu této lokální dobové formy je v oblasti jižního Těšínska (Laško a Frenštátsko). Přízemní roubený dům s podezdívkou je tvořen silnými podélně půlenými trámy, které jsou z vnějšku tesané. *Dvojdílná* nebo *trojdílná dispozice komorového, komorovo-chlévního, chlévního* typu s průchozí síní. Sedlová střecha se šindelovou krytinou a *podlomenicí* jsou hlavním znakem domů tohoto typu. (Vařeka a Frolec, 2007)

6.11.1.2 Nížinný (ostravský) typ

Místní dobová forma v ostravské části. Charakteristický dlouhými řadovými vesnicemi se štítovou orientací. Původní domy byly roubené s valbovou střechou, ale později postupně přecházely na zděný systém. (Flemrová a kol., 2015)

Obr. 58: Těšínskoslezský dům (Vařeka a Frolec, 2007)

6.11.2 Valašský dům (ozn. 11B)

Lokální dobová forma karpatského domu, která má jádro výskytu v blízkém okolí Vsetína, Valašského Meziříčí a Rožnova (Obr. 59). *Trojdílná* dispozice *komorového* nebo *chlévního* typu. Nejprostší příbytky byly *dvoudílné půdorysné dispozice*, který se stávaly z obytné místnosti a polyfunkční síně. Ve vývojové fázi se část síně vydělila pro komoru a konečnou variantou se stává *trojdílný komorový* typ.

Obr. 59: Valašský dům

Štít domu představuje hlavní místo pro uplatnění výtvarných dovedností tesaře. *Lomenice* je bohatě skládaná diagonálně, klasovitě, nebo i do paprsků, které vycházejí z půslunce. Praktikovalo se rovněž tvarování otvorů pro větrání vyřezáváním nebo různým překládáním lišt. Sedlová střecha s *podlomením* a *kabřincem* jsou typické znaky domů této oblasti, ale v některých případech mohou být doplněny i *makovicí*.

Povalová stropní konstrukce se zhotovovala z podélně kladených kuláčů podepřené hraněným trámem. Vývoj směřoval k užívání trémových stropů s deskovými záklopy. Nosná konstrukce střechy se opírala o krovový krov a krytina se používala zpravidla ze štípaného šindele, postupně se prosazovala nespálná tvrdá krytina (břidlice, tašky apod.). (Bahenský a kol., 2015)

6.11.3 *Kopaničářský dům* (ozn. 11C)

Lokální dobová forma v Moravskoslezském pomezí s jádrem výskytu v blízkém okolí Starého Hrozenkova. Konstrukce je s nárožními přesahy z bukových tesaných trámů omítané a nabilené vápnem (Obr. 60). Dispozice je skromná povětšinou *dvojdílná* a v méně častých případech *i trojdílná komorového typu*. Valbová střecha s doškovou krytinou. (Bahenský a kol., 2015)

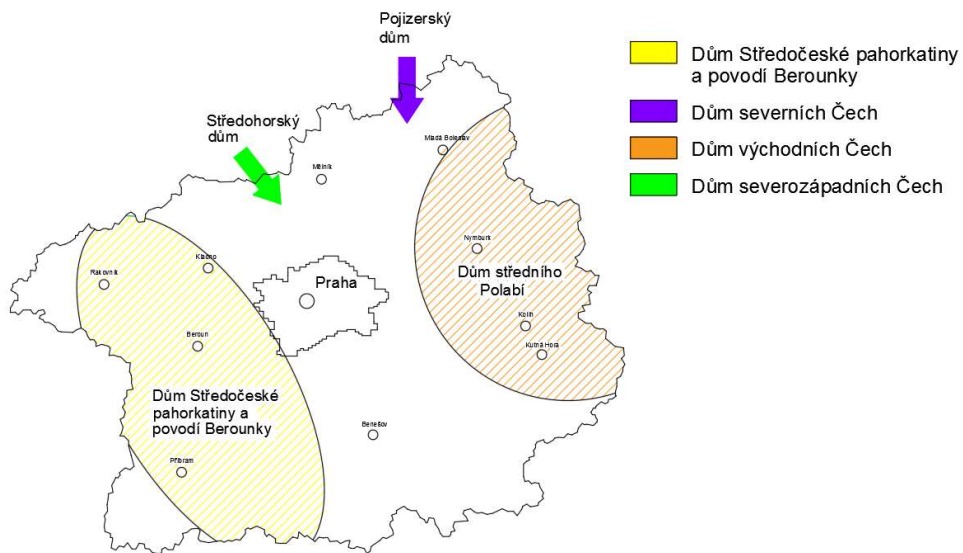

Obr. 60: *Kopaničářský dům* (Vařeka a Frolec, 2007)

7.1 STŘEDNÍ ČECHY + PRAHA (Mapa 20)

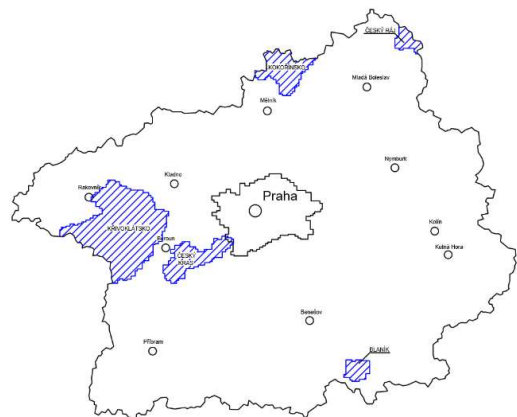
Přírodním dělítkem patrových a přízemních typů je tok Labe. Dvěma hlavními zástupci přízemního domu jsou domy Středočeské pahorkatiny a povodí Berounky na jihozápadu a dům středního Polabí na severovýchodu. Současný stav vesnické zástavby je však takový, že převažuje zděná zástavba a výskyt přízemních roubených staveb je na jihu jen sporadický. I přesto zachovávají stejné rysy a v jižní části Středních Čech lze vidět přízemní roubené domy doplněné tzv. *podsíni*.

Na sever od toku Labe v okolí Mělníku a Mladoboleslavska lze hojně nalézt mohutné patrové roubené domy Středohorského případně Pojizerského typu s typickou *podstávkou*.

Mapa 20: Střední Čechy + Praha

- Zvláštní ochrana území (Mapa 21)
 - CHKO Křivoklátsko
 - CHKO Český ráj
 - CHKO Český kras
 - CHKO Kokořínsko
 - CHKO Blaník

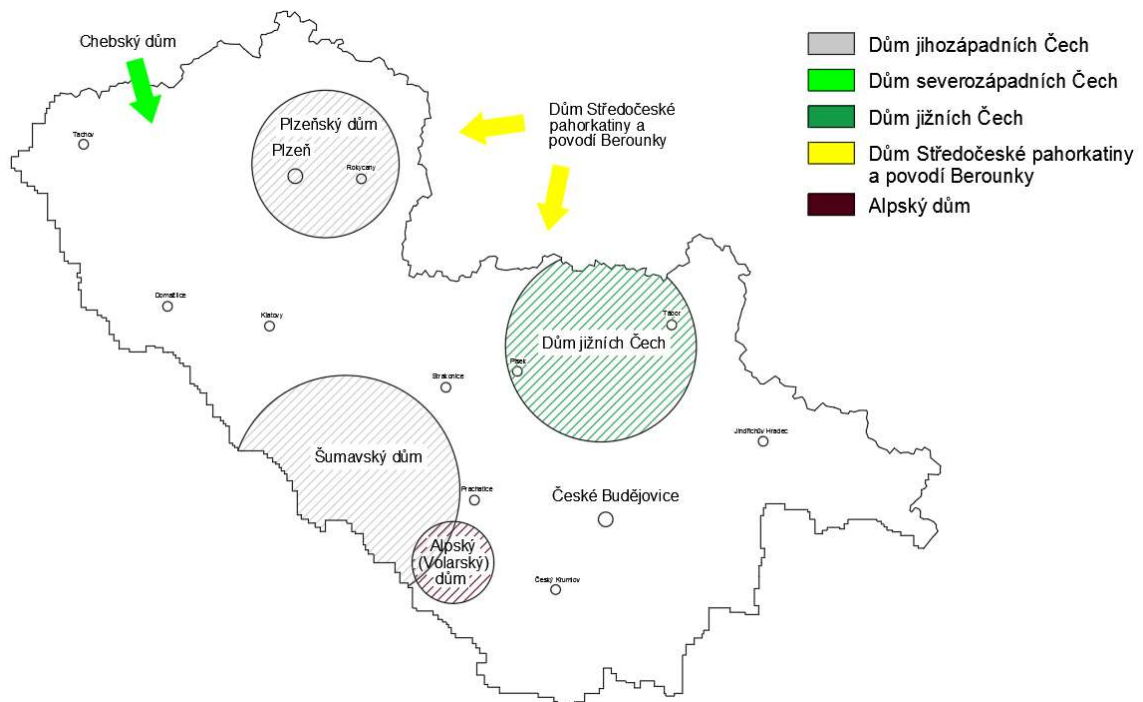
Mapa 21: Zvláštní ochrana území – Střední Čechy + Praha

7.2 JIHOZÁPAD

Přestože v této oblasti dominuje zděná architektura, tak i zde lze nalézt řadu roubených stavení (Mapa 22). Z oblasti Povltaví sem zasahuje přízemní dům Středočeské pahorkatiny a povodí Berounky, který ovšem představuje jen mírné zastoupení. Na Písecku v širším pásmu Pootaví se nacházejí jednoduché drobné stavby z nižší sociální kategorie. Se zvyšující se nadmořskou výškou je častější výskyt roubených staveb v oblasti Pošumaví. Vzhledem k horskému klimatu jsou stavby v Pošumaví velmi často opatřeny dřevěnou fasádou nebo šindelem, který chrání stěny před povětrnostními podmínkami. Z toho důvodu není možné přesně identifikovat materiál konstrukčního systému.

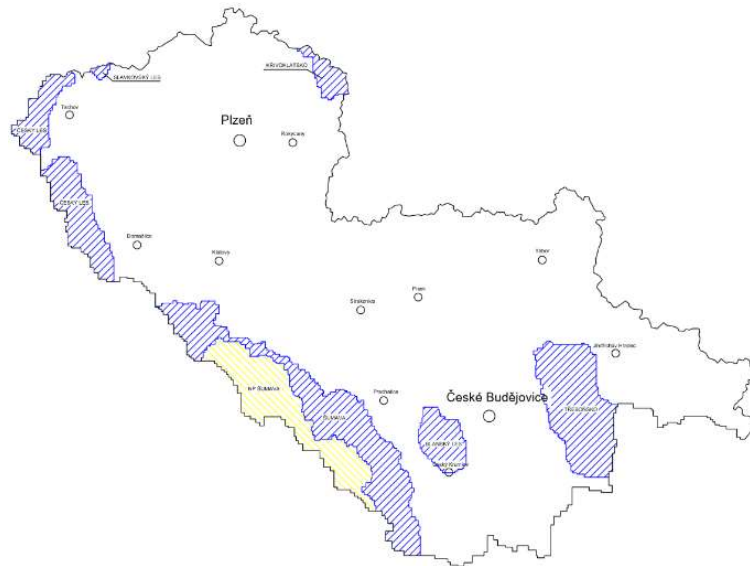
Původně se v oblasti severního Plzeňska vyskytovaly roubené a hrázděné stavby, které sem přicházely z oblastí ovlivněných německou tradiční architekturou (Chebsko). Postupně byly ale nahrazovány nespalnými materiály, takže zastoupení roubených prvků je dochováno jen ve velmi málo případech. V oblasti Tachovska, Českého lesa a severozápadního Plzeňska se můžeme ojediněle setkat i s roubenými podkrovními světničkami v kombinaci s hrázděnými štíty. Tento typ se více vyskytuje v oblasti Chebska.

Naprostým unikátem je Alpský dům ve vesnici Volary, který na naše území zanesli kolonisté z Bavorska.

Mapa 22: Jihozápad

- Zvláštní ochrana území (Mapa 23)
 - CHKO Křivoklátsko
 - CHKO Slavkovský les
 - CHKO Český les
 - CHKO/ NP Šumava
 - CHKO Blanský les
 - CHKO Třeboňsko

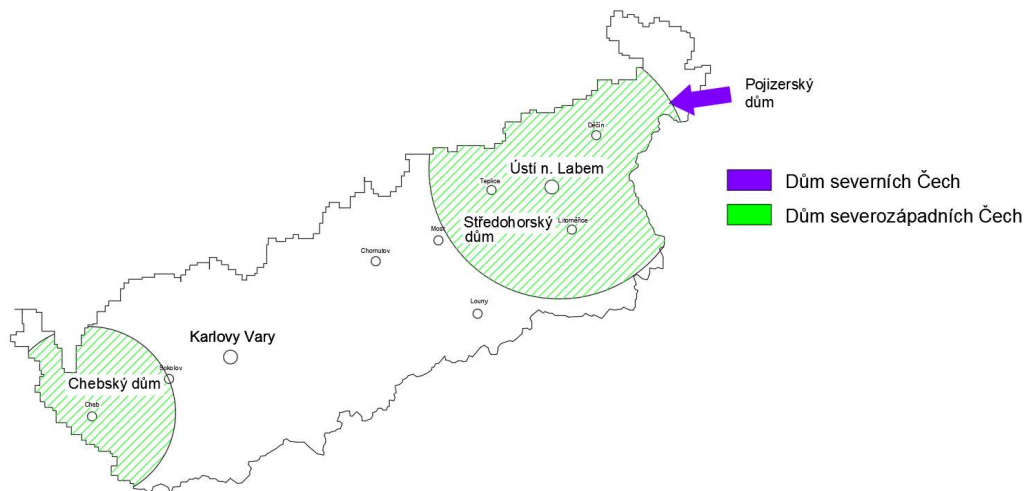

Mapa 23: Zvláštní ochrana území – Jihozápad

7.3 SEVEROZÁPAD

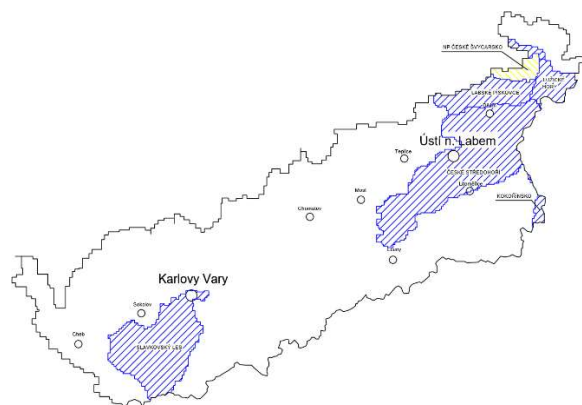
Celé oblasti dominují roubené patrové domy v převážné kombinaci se zděným zadním přízemím, hrázděným druhým patrem, ale i celoroubené stavby (Mapa 24). Výjimkou nejsou ale i přízemní roubené stavení v hojném zastoupení v oblasti Lužických hor, Českém Švýcarsku a ve Šluknovském výběžku. Ať už je stavba patrová či přízemní, tak společným rysem je strmá střecha a hlavně tzv. **podstávky**.

V oblasti Chebska jsou rozšířené patrové domy s roubeným přízemím a hrázděným patrem a případně i štítem. Některé objekty mají zděné přízemí a hrázděné patro, jsou však doplněny **roubeným věncem**. Při hranici severovýchodního a středočeského regionu je pak několik variací patrových roubených stavení.

Mapa 24: Severozápad

- Zvláštní ochrana území (Mapa 25)
 - CHKO Slavkovský les
 - CHKO Kokořínsko
 - CHKO Lužické hory
 - NP České Švýcarsko
 - CHKO České středohoří
 - CHKO Labské pískovce

Mapa 25: Zvláštní ochrana území –
Severozápad

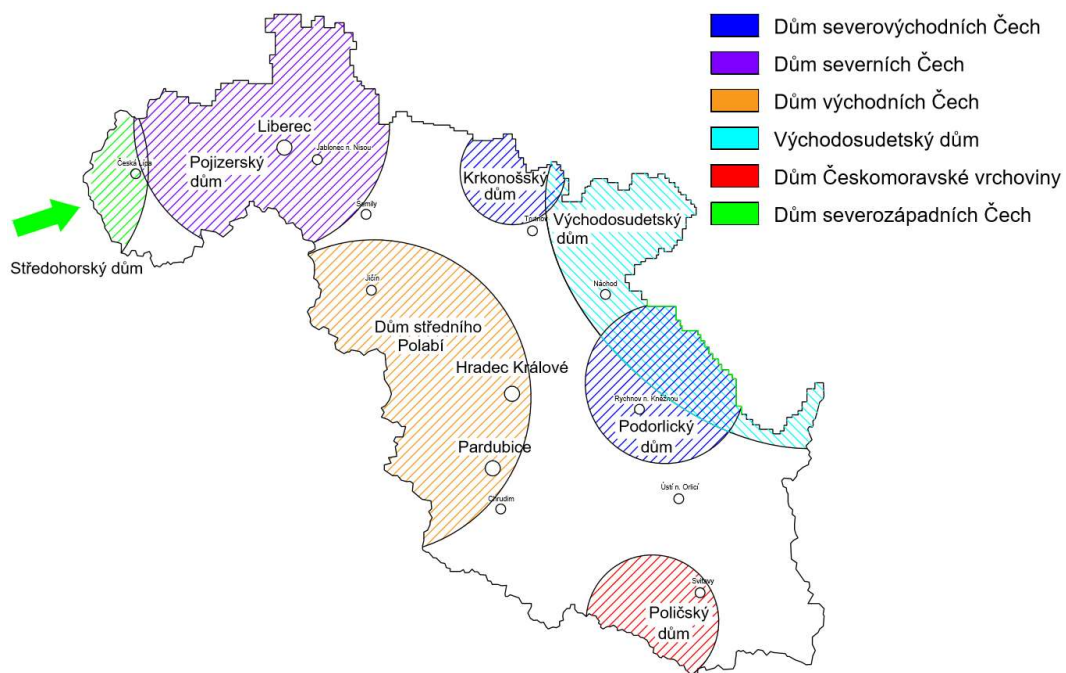
7.4 SEVEROVÝCHOD

Tento region, nabízí velmi širokou škálu typů domů od patrových po přízemní (Mapa 26). Prolínání Středohorského a Pojizerského typu na severu zaujímá širokou oblast patrových i přízemních domů s *podstávky*.

Postupně se v pásu hor přechází na přízemní roubená stavení, která v oblasti Krkonoš nabízí bohatě vyřezávané *lomenice* s tzv. *kočičí procházkou* ve štítu a pestrými nátěry stěn. Velmi často jsou právě horské chaty *bedněny* svíslými prkny, takže není možné rozeznat druh nosné konstrukce a spousta chat je roztroušena po svazích, kam není snadný přístup.

V jižnější části se vyskytuje Dům středního Polabí, který plynule navazuje na přízemní krkonošský typ domu. Broumovský výběžek se nese ve znamení Východosudetského typu domu ať už s větší nebo menší rozlohou půdorysu. Typickým znakem je tmavý nátěr trámu s kontrastním bílým spárováním. Dále velmi šikmá střecha a kombinace konstrukčního systému se zděnou zadní částí. Velmi ojediněle jsou v této oblasti i patrové hrázděné domy s roubeným přízemím.

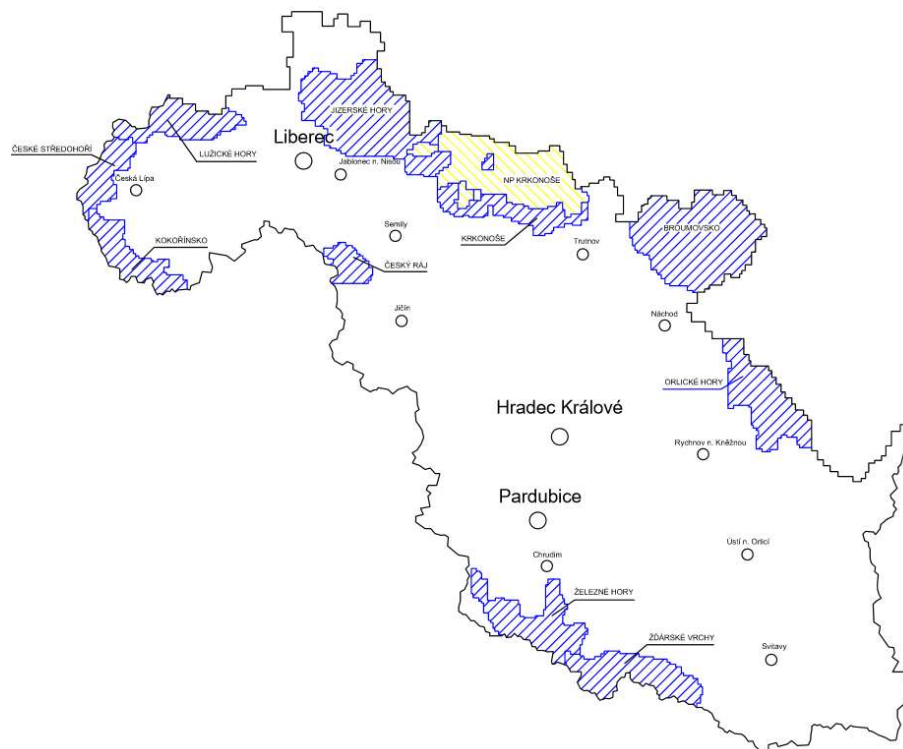
Prolínání Východosudetského a Podorlického typu domu je patrné v oblasti Orlických hor. Architektura těchto dvou typů je velmi podobná, a až na ojedinělý vápenný nátěr roubených stěn, jsou prakticky stejné.

Mapa 26: Severovýchod

Z oblasti Vysočiny do tohoto regionu zasahují další typy roubených domů. Mnohdy uzavřené čtyřboké dvory s roubenými objekty se hojně vyskytují v okolí Poličky. Na jihu tohoto regionu se tedy objevují typické znaky jako *kabřinec*, případně *polovalba* a *podlomenice*.

- Zvláštní ochrana území (Mapa 27)
 - CHKO Jizerské hory
 - CHKO Lužické hory
 - CHKO/ NP Krkonoše
 - CHKO Broumovsko
 - CHKO Orlické hory
 - CHKO Železné hory
 - CHKO Žďárské vrchy
 - CHKO Kokořínsko
 - CHKO České středohoří
 - CHKO Český ráj

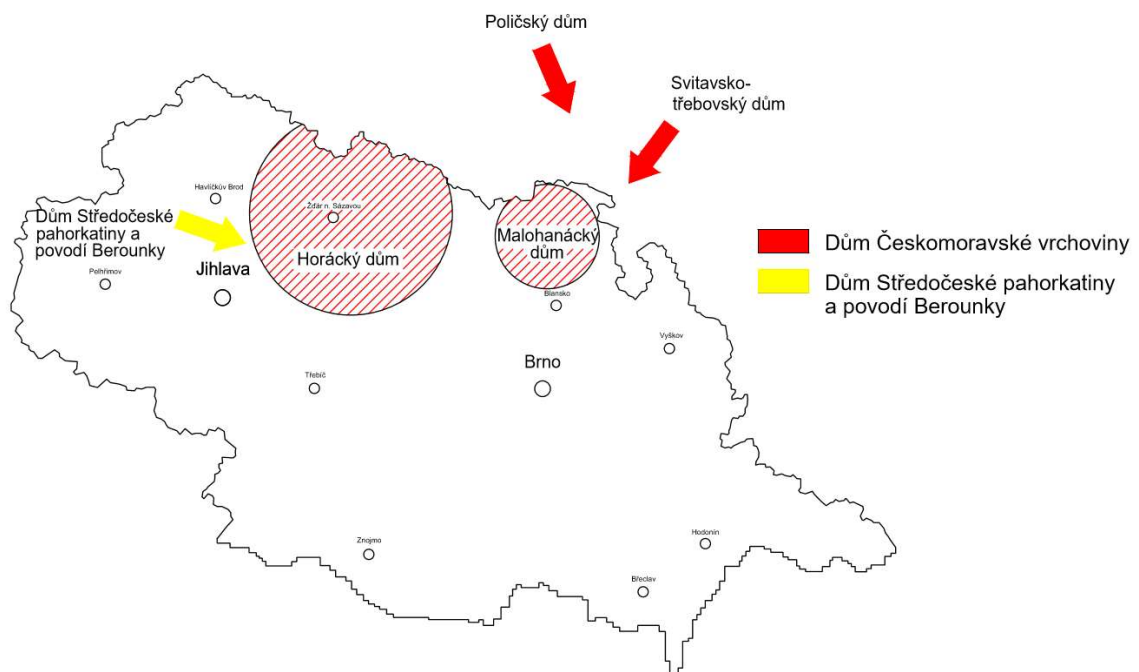

Mapa 27: Zvláštní ochrana území – Severovýchod

7.5 JIHOVÝCHOD

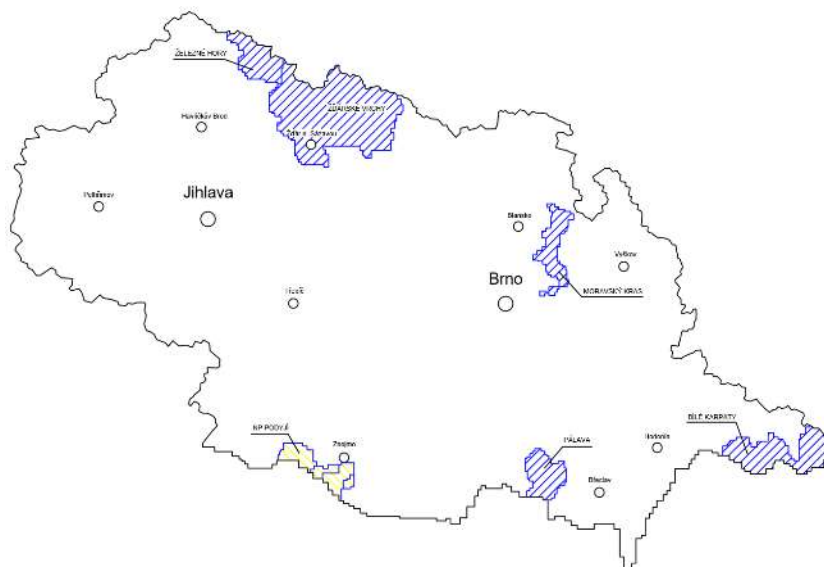
Roubená architektura přechází i do jihovýchodní části regionu (Mapa 28). Ovšem v úrodných moravských úvalech a pásmu jihomoravských nížin se roubené stavby objevují zcela výjimečně. Přesto do tohoto regionu ze severu zasahuje roubená architektura z Vysočiny. Zástavba se stává výhradně z přízemních stavení domů Českomoravské vrchoviny s prolínáním Poličského typu. Typické znaky jako je *podlomenice* či *polovalba* jsou v této části regionu velmi populární. Taktéž i uzavřené půdorysy at' už *trojboké* či *čtyřboké*.

Ze středních Čech do tohoto regionu mohou zasáhnout i rysy domu Středočeské pahorkatiny a povodí Berounky například typickou *podsíni*.

Mapa 28: Jihovýchod

- Zvláštní ochrana území (Mapa 29)
 - CHKO Železné hory
 - CHKO Žďárské vrchy
 - CHKO Moravský kras
 - NP Podyjí
 - CHKO Pálava
 - CHKO Bílé Karpaty

Mapa 29: Zvláštní ochrana území – Jihovýchod

7.6 STŘEDNÍ MORAVA (Mapa 30)

Oblast Starého Hrozenkova by měl představovat jádro výskytu Kopaničářského domu, ale po návštěvě oblasti bohužel nebyl nalezen ani jeden zástupce této místní dobové formy. Lze předpokládat, že výskyt této formy je velmi ojedinělý a objekty jsou samostatně roztroušené do horského terénu.

Severněji je znát čím dál tím častější výskyt Valašského domu, ze kterého i vychází nově vznikající zástavba. Až na drobné detaily nová zástavba kopíruje znaky vyskytující se v oblasti valašského typu jako je například *kabřinec* a *podlomenice*, a objekty ve většině případů bez problému zapadají do okolí.

V severní části širší oblasti horského pásma Kralického sněžníku, Hrubého a nízkého Jeseníku se nachází spousta rekreačních objektů východosudetského typu domu s obílenými trámy. Oblast výskytu je velmi rozsáhlá a nové stavby se očividně snaží navázat na starší dochovanou zástavbu.

Mapa 30: Střední Morava

- Zvláštní ochrana území (Mapa 31)
 - CHKO Jeseník
 - CHKO Litovelské Pomoraví
 - CHKO Beskydy
 - CHKO Bílé Karpaty

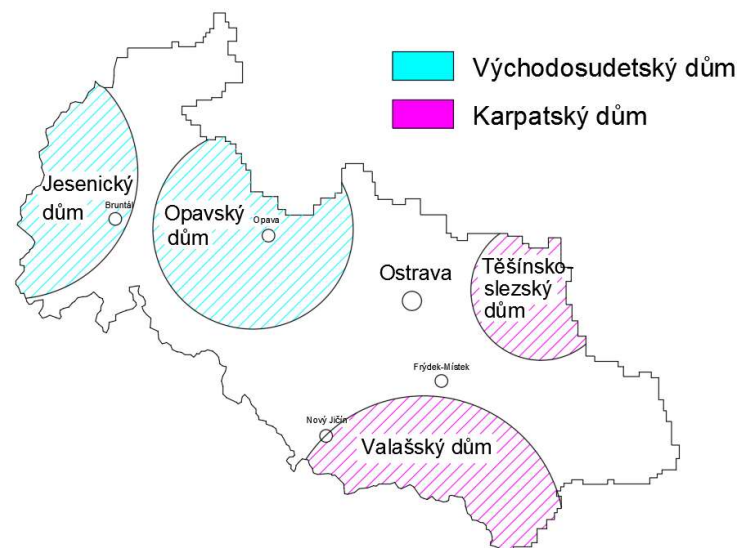

*Mapa 31: Zvláštní ochrana území –
Střední Morava*

7.7 MORAVSKOSLEZSKO (Mapa 32)

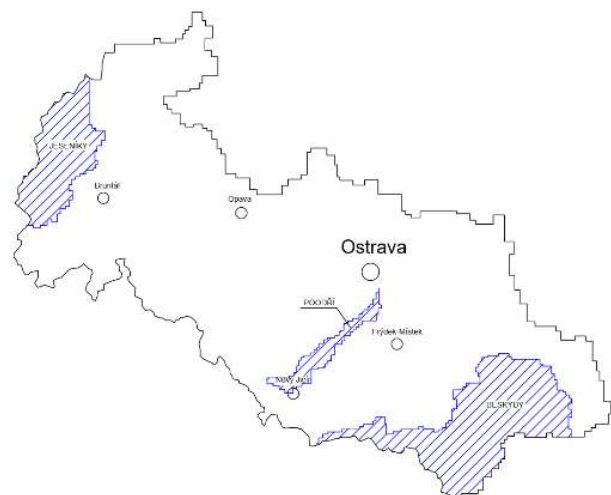
Z oblasti Jeseníků do tohoto regionu zasahuje Východosudetský typ domu, avšak zastoupení Opavské místní dobové formy nebylo na výjezdu prokázáno.

Přes velmi zřetelnou převahu zděné zástavby se zde vyskytuje i Valašský typ domu, který zasahuje z jihu. V širší oblasti Těšínska by se měly vyskytovat dvě formy Těšínsko-slezského typu domů.

Mapa 32: Moravskoslezsko

- Zvláštní ochrana území
 - CHKO Jeseník
 - CHKO Poodří
 - CHKO Bílé Karpaty

Mapa 33: Zvláštní ochrana území –
Moravskoslezsko

8 ZHODNOCENÍ VYBRANÝCH STAVEB NOVÉ ZÁSTAVBY

V posledních letech se rozšiřuje poptávka nejen po rekonstrukcích historických objektů, ale i po novostavbách postavených roubenou technologií. Bohužel stavební firmy si často snaží práci co nejvíce zjednodušit ať už při samotném návrhu, nebo i s ohledem na tradiční technologie. V některých případech i samotný investor touží po originalitě a může být zodpovědný za objekt, který nerespektuje tradiční architekturu v dané oblasti a narušuje tím celkový vzhled zástavby.

Lokace:

Březiny (Severovýchod/Jihovýchod)

Popis:

- Objekt s půdorysným tvarem „L“
- Sedlová střecha
- Konstrukční systém je poloroubený se zděným jádrem.
- Nárožní vazba na rybinu.
- Kamenná podezdívka
- Střešní krytina z asphaltových pásů.
- Klasovitě skládaná lomenice.
- Podlomenice
- Polovalba
- Dřevěná deštěná okna s tradičním členěním
- Tmavě hnědé roubení s bílými spárami.

Zdroj: archiv autora práce

Vyhodnocení:

Stavba splňuje všechny požadavky na bydlení a zároveň respektuje typologické znaky dané oblasti.

Lokace:

okolí Jeseník
(Střední Morava/Moravskoslezsko)

Popis:

- Objekt s půdorysným tvarem obdélníku
- Sedlová střecha
- Konstrukční systém je celoroubený
- Náročná vazba na rybinu.
- Betonová základová deska.
- Střešní krytina ze šablón
- Jednoduchá lomenice
- Dřevěná deštěná okna jednoduchá a ve šitových stranách osazená dvojokna.
- Jednotný světle hnědý odstín nátěru

Zdroj: archiv autora práce

Vyhodnocení:

Stavba splňuje všechny požadavky na bydlení, avšak návrh je zjednodušen a uzpůsoben pro lepší prosvětlení vnitřního prostoru atypickými okenními otvory.

Lokace:

Černý Důl (Severovýchod)

Popis:

- Objekt s půdorysným tvarem do kříže
- Sedlová střecha
- Konstrukční systém je poloroubený v kombinaci se zděním.
- Kamenná podezdívka
- Náročná vazba na rybinu.
- Bohatě členěná lomenice s vyřezávanými lištami
- Dřevěná deštěná okna s tradičním členěním
- Tmavší odstín hnědého nátěru dřevěných prvků s kontrastním bílým spárováním.

Zdroj: archiv autora práce

Vyhodnocení:

Stavba splňuje všechny požadavky na bydlení včetně vnitřního garážového stání. I přes větší půdorysnou plochu objektu je celkový dojem nerušivý, a naopak v detailním zpracování splňuje všechny důležité aspekty pro správné začlenění do tradiční zástavby.

Lokace:

Sobotín (Střední Morava)

Popis:

- Objekt s půdorysným tvarem obdélníku
- Konstrukční systém je celoroubený.
- Sedlová střecha
- Půdorys 7×9 m
- Polovalba
- Předsazená lomenice
- Balkón
- Odstín světle hnědá

Zdroj: (drevotes.cz, 2017)

Vyhodnocení:

Větší obytný prostor podkroví a menší půdorys stavby způsobuje nevhodné poměry velikosti přízemní konstrukce ke konstrukci střechy. Dále je vzhledem k dané lokalitě navržen balkón s prosklenými dveřmi.

Lokace:

Hraběšice
(Střední Morava)

Popis:

- Objekt s půdorysným tvarem obdélníku
- Konstrukční systém je poloroubený v kombinaci se zděním.
- Podlomenice
- Polovalba
- Námětky
- Odstín světle hnědá

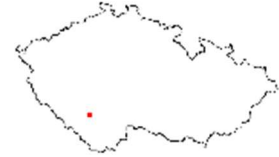
Zdroj: (drevotes.cz, 2017)

Vyhodnocení:

Stavba splňuje typické prvky pro daný region. Poměr stran půdorysu je nevyvážený a stavba tak působí čtvercově.

Lokace:

okolí Prachatic (Jihozápad)

Popis:

- Objekt s půdorysným tvarem obdélníku
- Konstrukční systém je poloroubený se zděnou zadní částí.
- Sedlová střecha
- Nárožní vazba na rybinu.
- Střešní krytina dřevěný šindel
- Klasovitě skládaná lomenice.
- Polovalba
- Předsazená svisle skládaná lomenice
- Makovice
- Dřevěná deštěná okna s tradičním členěním.
- Světle hnědé roubení

Zdroj: (roubenkyasruby.cz, 2017)

Vyhodnocení:

Detailní replika, která kopíruje přesné znaky regionu.

Lokace:

Růžová (Severozápad)

Popis:

- Objekt s půdorysným tvarem obdélníku
- Sedlová střecha
- Konstrukční systém je poloroubený se zděným jádrem.
- Nárožní vazba na rybinu.
- Podstávková konstrukce s rozpěrou, klínkem a seříznutím do oblouku.
- Svisle skládaná lomenice.
- Klasicky členěná okna do kříže
- Světle hnědé roubení s bílými spárami.

Zdroj: (roubenkyjanda.cz, 2017)

Vyhodnocení:

Proporcemi povedená stavba doplněná tradiční podstávkovou konstrukcí.

Lokace:
Neznámá
Popis:

- Patrový dům
- Konstruktivní systém je poloroubený se zděným jádrem.
- Sedlová střecha s protaženou střešní rovinou k přízemku.
- Nárožní vazba na rybinu.
- Kamenná podezdívka
- Skutečná podstávka se zdobením spodní hrany ližiny.
- Kombinovaně skládaná lomenice (svisle/klasovitě)
- Zdobená ostřešnice
- Dřevěná deštěná okna s tradičním členěním.
- Tmavě hnědé roubení s bílými spárami.

Zdroj: (roubenky-strihavka.cz, 2017)

Vyhodnocení:

Perfektně provedený patrový dům se všemi prvky, které tomuto k typu patří.

Lokace:
Okolí Beskydy
(Střední Morava/Moravskoslezsko)
Popis:

- Objekt s půdorysným tvarem „U“
- Sedlová střecha s námětky
- Nárožní vazba na rybinu
- Štítová stěna s velkými prosklenými plochami.
- Podlomenice
- Dvojitá okna přízemí s částí okenních křídel navíc.
- Tmavě hnědé roubení s bílými spárami.

Zdroj: (srubypacak.cz, 2017)

Vyhodnocení:

I přes zachované proporce půdorysu a část prvků představují moderní pojetí návrhu atypické prosklení štítu s větším počtem okenních křídel v přízemí.

Lokace:

Olešnice (Jihozápad)

Popis:

- Konstrukční materiál roubení.
- Balkon na rámové konstrukci předstupující před rovinu fasády.
- Moderní prvky a materiály (dveře, okna, komín, apod.)
- Ložná spára na sraz.

Zdroj: (cedar-home.cz, 2017)

Vyhodnocení:

Moderní pojetí návrhu, který nevychází z tradiční zástavby a inspiruje se spíše zahraniční architekturou. Objekt se soustřeďuje na využití.

9 DISKUSE

Mnoho dochovaných roubených staveb pochází z doby i více jak 150 let vzdálené. Je tedy zřejmé, že život obyvatel, kteří stavení stavěli a užívali, se závratně změnil a nedá se srovnat se způsobem života lidí v současnosti. Stavby, které splňovaly potřebné požadavky v minulosti, už nemusí vyhovovat potřebám pro trvalé či rekreační účely dnešních obyvatel. Vznikají tak objekty, které se sice snaží navázat na tradiční architekturu, ale dispoziční uspořádání, nebo konstrukcí otvorů a krovů neumožňují takové možnosti, které by splnily investory požadavky na využití.

Jedním z několika důvodů, které tento stav zapříčinily, byla snaha o smazávání rozdílů mezi vesnicí a městem a tím i narušení zástavby novými objekty nebo architektonickými prvky, které do stávající podoby vesnice nezapadaly. Vesnice do značné míry měnila své obyvatelstvo, a to způsobilo i nedostatečné porozumění a cítění. Obyvatelé, kteří objekt využívají jen dočasně pro rekreaci, jsou do jisté míry schopni se přizpůsobit tradičnímu způsobu bydlení a vesměs pocítují příjemný protiklad k bydlení ve městě. Jiná situace může nastat u obyvatel, kteří mají trvalé bydliště na vesnici, a naopak se snaží zkvalitnit a přizpůsobit bydlení svému životnímu stylu.

V některých případech člověk touží po originalitě a snaží se odlišit, pak se dostáváme do konfliktu s technickými požadavky moderní doby a mohou se objevit stavby, které nikterak nezapadají do tradiční zástavby a narušují tím malebnost a krajinný ráz okolí.

Nejen na využití, ale i na konstrukci jsou v dnešní době kladeny jiné požadavky než v minulosti. Trendem současné doby jsou stavby, které eliminují únik tepla. Požárně technické normy se tedy snaží o snížení součinitele prostupu tepla a vytvářejí tím podmínky pro vznik nových konstrukčních systémů.

Při pohledu na dnešní zástavbu českých vesnic, si nelze v mnohých nevšimnout architektonické devastace. Vedle roubené chalupy ční patrový rodinný dům s plochou střechou a vedle historické zvoničky typizovaná samoobsluha. Zástavba tak působí spíš chaoticky než uceleně. Vytrácí se charakter lidové architektury a staletími prověřené zkušenosti z tradiční výstavby. Při honbě za okázalostí a originalitou se zapomíná na kvalitu, vkus a malebnost vesnického prostředí.

Při výjezdech po regionech bylo zjištěno, že mnoho staveb popsaných v literatuře jako hojně zastoupených v dané lokalitě, se již nejspíše nedochovalo. Samozřejmě jsme

měli šanci nahlédnout pouze do určitého fragmentu, jelikož trasa výjezdu byla i přes pečlivé plánování velmi omezena. Myslím, že by to mohl být vhodný námět pro další zpracování.

Jak bylo zmíněno, tak výjezdy byly pečlivě naplánovány, a tedy cíleny na oblasti s větší hustotou dochovaných staveb. Při zpracování fotodokumentace na výjezdech bylo patrné, že větší množství a ucelený výskyt dochovaných roubených staveb se nachází primárně ve zvláště chráněných oblastech. Je tedy znát určitý stupeň ochrany a regulace v těchto zvláště chráněných oblastech. I přesto byla v mnoha případech narušena jednotná architektura vesnic novou zástavbou. Bohužel z důvodu omezené kapacity nebylo možné brát ohled i na památkově chráněné oblasti.

Dalším aspektem, který je v práci řešen je zhodnocení nově vznikající zástavby, a to převážně na základě informací, které uvádějí realizační firmy. Při průzkumu nabídky stavebních firem si nelze nevšimnout nabídky katalogů s typovými domy. Typové domy představují již zpracovaný návrh většinou s vizualizací, který na první pohled zaujme případného zájemce a případně nabídne i lepší cenovou nabídku. V drtivé většině se jedná o neutrální návrhy, které sice neurazí, ale rozhodně nezohledňují typické regionální znaky oblasti výstavby. Výjimky ovšem existují a několik málo firem se úzce specializuje na určitou oblast výstavby a nabízí typové projekty domů, které do dané lokality zapadají.

Na některých nových stavbách je znát snaha o tradiční návrh, ale kvůli špatně zvoleným poměrům proporcí, nebo doplněním atypického prvku se objekt opět nevhodně začlení. Samozřejmě jsou i velmi povedené realizace tradičních roubenek, kdy je znát individuální přístup při návrhu a cit pro detail.

Snad poslední možností, která nastává jsou moderní roubené stavby (návrh nevychází z tradiční zástavby). V tomto případě firma nabízí nové technologické postupy, materiály, nebo se snaží čerpat inspiraci ze zahraniční architektury a tím zaujmout klienta svou originalitou.

Na druhou stranu není třeba zacházet do extrémů a cíleně vytvářet detailní kopie historické zástavby, ale zároveň by se mělo předcházet kontrastním a nevhodným novotvarům. Snahou by tedy mělo být nalezení vhodného kompromisu mezi minulostí a současností.

10 ZÁVĚR

V práci je řešeno rozdělení staveb z hlediska jejich konstrukce, typických prvků a dalších znaků, které utvářejí jednotnou formu historické zástavby na určitém území. Všechny tyto rysy a typologické znaky pak byly přeneseny do současného administrativního členění České republiky společně s informací o výskytu zvláště chráněného území.

V rámci práce je dále zpracováno zhodnocení nové zástavby, které popisuje několik vybraných staveb z hlediska jejich umístění, konstrukce a vzhledu.

Neexistuje jednotný pohled a cílem této práce není diktovat investorům, jaký dům by si měli v dané oblasti postavit, ale pouze informovat. Nezapomínejme, že tak jak se dnes snažíme chránit dochovanou zástavbu, tak v budoucích letech po nás zůstanou stavby, které by měly vypovídat o způsobu našeho stylu života. Jakým směrem se chceme v tomto odkazu vydat je už na každém, kdo se rozhodne postavit si roubený dům či chalupu.

11 SUMMARY

The first part of the thesis describes terms and signs, that are important for a good understanding of the topic. In addition, the part offers description of various influences that affected the diversity of vernacular architecture, general historical development and legislative continuity.

The second part is focused on description of individual types of traditional timber constructions, that consists of residential types and local architectural forms. Within the scope of the variations, information is given about the location, constructions, placement on the parcel, typical characteristics and other signs, that all together create united form of historical construction in a specific area. These features and typological signs are applied in the following chapter in the connection with the current administrative regions of Czech Republic. Current regions are processed based on acquired information from traditional timber construction types and completed by own knowledge gained during field trips across Czech Republic, that included partial evaluating and photo-documenting the constructions. Due to certain regulations imposed on the constructions on specially protected territories, the current regions include additional information about their presence.

Previously mentioned field trips were planned and conducted mainly to specially protected territories and mountain regions, due to claimed high presence of timbered buildings. These trips allowed to evaluate the actual state of these buildings and compare it to the reviewed literature.

Within the scope of the thesis, additional evaluations are given of newly constructed timbered buildings, that describe the selected buildings per their location, construction and appearance. These buildings were selected by the author of this thesis based on the field trips and mapping projects of construction companies.

The separate attachment includes catalog sheets of the current regions and types of traditional construction. These catalog sheets draw information from literature section and are completed by evaluation data, which all together create simplified guide for construction of new timbered buildings.

12 POUŽITÉ ZDROJE

12.1 Literární zdroje

BAHENSKÝ, František, Martin DOHNAL, Josef VAŘEKA a Jiří WOITSCH. *Etnografický atlas Čech, Moravy a Slezska*. VII, Lidové stavitelství. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky, 2015. ISBN 978-80-87112-99-1.

BROKEŠ, Vladimír. *Lidová architektura na území MAS Pošumaví*. Švihov: Místní akční skupina Pošumaví, 2011. ISBN 978-80-254-9126-3.

DAVID, Petr a Vladimír SOUKUP. *555 památek lidové architektury České republiky*. Praha: Kartografie, 2000. ISBN 80-7011-674-9.

EBEL, Martin. *Dějiny českého stavebního práva*. Praha: ABF- Arch, 2007. Stavební právo. ISBN 978-80-86905-21-1.

FLEMROVÁ, Lucie, Alena NOVÁKOVÁ, Magdaléna ČERNÁ, Magdaléna HEMERKOVÁ. *Lidová architektura v České republice*. Praha: Setkání a prezentace prací středoškolských studentů na ČVUT, 2015.

HÁJEK, Václav. *Lidová stavení: opravy a úpravy*. Praha: Grada, 2001. Stavitel. ISBN 80-247-9054-8.

KOVÁŘŮ, Věra a Jan KUČA. *Venkovské stavby na Moravském Horácku*. Tišnov: Sursum, 2009. ISBN 978-80-7323-197-2.

KŘIVANOVÁ, Magda a Luděk ŠTĚPÁN. *Lidové stavitelství východních Čech*. Hradec Králové: Garamon, 2001. ISBN 80-86472-04-3.

KUBÍČKOVÁ, Gabriela. *Vývoj stavebního práva*. Brno, 2016. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Katedra dějin státu a práva.

KURIAL, Antonín, Věra KOVÁŘŮ a Jan KUČA. *Katalog lidové architektury. Část devátá, Okres Žďár nad Sázavou*. Brno: Barrister & Principal, 2011. ISBN 978-80-87474-42-6.

LOUDA, Jiří. *Lidová architektura Krkonoš*. 2., dopl. vyd. Vrchlabí: Správa Krkonošského národního parku, c2008. ISBN 978-80-86418-64-3.

LUNIACZEK, Petr. *Putování za lidovou architekturou Jčnska: Český ráj, Mariánská zahrada, Podchlumí, Jižní Podkrkonoší: 30 výletů*. České Budějovice: P. Luniaczek, 2012. ISBN 978-80-260-1729-5.

LUNIACZEK, Petr. *Putování za lidovou architekturou Semilska: 33 výletů*. České Budějovice: Vlastním nákladem, 2015. ISBN 978-80-260-8628-4.

PEŠTA, Jan. *Encyklopedie českých vesnic: vesnické památkové rezervace, zóny a ostatní památkově hodnotná vesnická sídla v Čechách. Díl I., Střední Čechy a Praha*. Praha: Libri, 2003. ISBN 80-7277-148-5

PEŠTA, Jan. *Plošný průzkum lidové architektury a venkovských sídel*. Praha: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště středních Čech v Praze, 2014. Odborné a metodické publikace. ISBN 978-80-86516-78-3.

PEŠTA, Jan. *Podpůrné rámové konstrukce v lidové architektuře*. Sloup, 2009: Sborník ze semináře: Vesnický dům s podstávkovou konstrukcí a jeho regionální varianty.

PEŠTA, Jan. *Rekonstrukce roubených staveb*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-3239-8.

ŠEFCŮ, Ondřej. *Architektura: lexikon architektonických prvků a stavebního řemesla*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-3120-9.

VAŘEKA, Josef a Václav FROLEC. *Lidová architektura: encyklopedie*. 2., přeprac. vyd., V nakl. Grada 1. vyd. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1204-8.

VESELÁ, Hana, Alena SELNEROVÁ a Jan HANZLÍK. *Krajinou podstávkových domů do údolí Ploučnice a Mrboltic*. Ústí nad Labem: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Ústí nad Labem, 2015. ISBN 978-80-85036-56-5.

VOJTÍŠEK, Břetislav a Josef VAŘEKA. *Lidová architektura v severních Čechách*. Česká Lípa: Okresní vlastivědné muzeum, 1999. ISBN 80-900-896-9-0.

VOKURKA, Adam. *Historie stavbyčeských měst: VOLARY*. Praha: IŽP, 1996.

VONDRUŠKOVÁ, Alena a Vlastimil VONDRUŠKA. *Vesnice*. Praha: Vyšehrad, 2014. Průvodce českou historií. ISBN 978-80-7429-362-7.

12.2 Internetové zdroje

Mlýn ve Žďárkách, 2013: Databáze vodních mlýnů [online]. Citováno dne: 02. 04. 2017. Dostupné z: <http://www.vodnimlyny.cz> (vodnimlyny.cz, 2017)

Martina Lzicarová, 2016: Chatař chalupář [online]. Citováno dne: 02. 04. 2017. Dostupné z: <http://www.chatar-chalupar.cz> (chatar-chalupar.cz, 2017)

Roubenka Sobotín II.-Hrubý Jeseník, 2017: Dřevotes MS [online]. Citováno dne: 02. 04. 2017. Dostupné z: <http://www.drevotes.cz> (drevotes.cz, 2017)

Replika historické podšumavské roubenice, 2017: Hoblina [online]. Citováno dne: 02. 04. 2017. Dostupné z: <http://www.roubenkyasruby.cz> (roubenkyasruby.cz, 2017)

Roubený dům– Růžová, 2017: Roubenky Janda [online]. Citováno dne: 02. 04. 2017. Dostupné z: <http://www.roubenkyasruby.cz> (rroubenkyjanda.cz, 2017)

DSC 05841, 2017: Roubenky Střihavka [online]. Citováno dne: 02. 04. 2017. Dostupné z: <https://www.roubenky-strihavka.cz/> (roubenky-strihavka.cz, 2017)

Roubenka Beskydy, 2017: SRUBY PACAK [online]. Citováno dne: 02. 04. 2017. Dostupné z: <https://www.roubenky-strihavka.cz/> (srubypacak.cz, 2017)

Vzorové domy, 2017: CEDAR HOME [online]. Citováno dne: 02. 04. 2017. Dostupné z: <https://www.cedar-home.cz> (cedar-home.cz, 2017)

Příspěvatelé Wikipedie, CZ-NUTS [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2016, Datum poslední revize 25. 10. 2016, 07:48 UTC. Citováno 7. 04. 2017. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=CZ-NUTS&oldid=14231908> (wikipedie CZ-NUTS, 2017)

12.3 Diagramy

- Diagram 1: Schéma zpracování práce – zpracováno autorem práce s využitím programu AutoCAD 2017

12.4 Tabulky

- Tab. 1: NUTS 2 (Regiony soudržnosti) – vytvořeno autorem práce v programu MS Excel dle (wikipedie CZ-NUTS, 2017)
- Tab. 2: Výjezd č. 1 – vytvořeno autorem práce v programu MS Excel
- Tab. 3: Výjezd č. 2 – vytvořeno autorem práce v programu MS Excel

- Tab. 4: Výjezd č. 3 – vytvořeno autorem práce v programu MS Excel
- Tab. 5: Výjezd č. 4 – vytvořeno autorem práce v programu MS Excel

12.5 Mapy

- Mapa 1: Regiony soudržnosti – vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017
- Mapa 2: Výjezd č. 1 – vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017
- Mapa 3: Výjezd č. 2 – vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017
- Mapa 4: Výjezd č. 3 – vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017
- Mapa 5: Výjezd č. 4 – vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017
- Mapa 6: Zahraniční vlivy – vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017 dle Pešta, 2014
- Mapa 7: Domové typy na území ČR – vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017
- Mapa 8: Oblast výskytu domu severozápadních Čech – vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017
- Mapa 9: Oblast výskytu domu severních Čech – vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017
- Mapa 10: Oblast výskytu domu severovýchodních Čech – vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017
- Mapa 11: Oblast výskytu domu Středočeské pahorkatiny a povodí Berounky – vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017
- Mapa 12: Oblast výskytu domu jižních Čech – vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017
- Mapa 13: Oblast výskytu domu jihozápadních Čech – vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017
- Mapa 14: Oblast výskytu Alpského domu – vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017
- Mapa 15: Oblast výskytu domu Českomoravské vrchoviny – vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017
- Mapa 16: Oblast výskytu domu východních Čech – vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017

- Mapa 17: Oblast výskytu Východosudetského domu – vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017
- Mapa 18: Oblast výskytu Karpatského domu – vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017
- Mapa 19: Místní dobové formy v NUTS 2 – vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017
- Mapa 20: Středí Čechy + Praha – vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017
- Mapa 21: Zvláštní ochrana území – Střední Čechy + Praha – vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017
- Mapa 22: Jihozápad – vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017
- Mapa 23: Zvláštní ochrana území – Jihozápad – vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017
- Mapa 24: Severozápad – vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017
- Mapa 25: Zvláštní ochrana území – Severozápad – vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017
- Mapa 26: Severovýchod – vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017
- Mapa 27: Zvláštní ochrana území – Severovýchod – vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017
- Mapa 28: Jihovýchod – vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017
- Mapa 29: Zvláštní ochrana území – Jihovýchod – vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017
- Mapa 30: Střední Morava – vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017
- Mapa 31: Zvláštní ochrana území – Středí Morava – vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017
- Mapa 32: Moravskoslezsko – vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017
- Mapa 33: Zvláštní ochrana území – Moravskoslezsko – vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017

12.6 Obrázky

- Úvodní fotografie – soukromý archiv autora práce
- Obr. 1: Ilustrační foto z výjezdu – soukromý archiv autora práce
- Obr. 2: Dvoudílná dispozice – vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017
- Obr. 3: Trojdílná dispozice – vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017
- Obr. 4: Jednotraková usedlost – vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017
- Obr. 5: Dvouboký dvůr – vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017
- Obr. 6: Dvoustranný dvůr – vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017
- Obr. 7: Trojboký (tříboký) dvůr – vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017
- Obr. 8: Trojstranný (třístranný) dvůr – vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017
- Obr. 9: Čtyřboký dvůr – vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017
- Obr. 10: Čtyřstranný dvůr – vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017
- Obr. 11: Kabřinec – vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017
- Obr. 12: Kočičí procházka – VAŘEKA, Josef a Václav FROLEC. *Lidová architektura: encyklopedie*. 2., přeprac. vyd., V nakl. Grada 1. vyd. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1204-8.
- Obr. 13: Křížová světnice – KŘIVANOVÁ, Magda a Luděk ŠTĚPÁN. *Lidové stavitelství východních Čech*. Hradec Králové: Garamon, 2001. ISBN 80-86472-04-3.
- Obr. 14: Ostřešnice – Mlýn ve Žďárkách, 2013: Databáze vodních mlýnů [online]. citováno dne: 02. 04. 2017. Dostupné z: <http://www.vodnimlyny.cz> (vodnimlyny.cz, 2017)
- Obr. 15: Okřídlí – Martina Lzicarová, 2016: Chatař chalupář [online]. citováno dne: 02. 04. 2017. Dostupné z: <http://www.chatar-chalupar.cz> (chatar-chalupar.cz, 2017)

- Obr. 16: Pavlač před štítem – VOJTÍŠEK, Břetislav a Josef VAŘEKA. *Lidová architektura v severních Čechách*. Česká Lípa: Okresní vlastivědné muzeum, 1999. ISBN 80-900-896-9-0.
- Obr. 17: Podlomenice – vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017
- Obr. 18: Podsíň – DAVID, Petr a Vladimír SOUKUP. *555 památek lidové architektury České republiky*. Praha: Kartografie, 2000. ISBN 80-7011-674-9.
- Obr. 19: Podstávka – DAVID, Petr a Vladimír SOUKUP. *555 památek lidové architektury České republiky*. Praha: Kartografie, 2000. ISBN 80-7011-674-9.
- Obr. 20: Konstrukční sestavy podstávek– vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017
- Obr. 21: Podstávka nesoucí stěnu patra – VOJTÍŠEK, Břetislav a Josef VAŘEKA. *Lidová architektura v severních Čechách*. Česká Lípa: Okresní vlastivědné muzeum, 1999. ISBN 80-900-896-9-0.
- Obr. 22: Podstávka nesoucí stropní trám – VOJTÍŠEK, Břetislav a Josef VAŘEKA. *Lidová architektura v severních Čechách*. Česká Lípa: Okresní vlastivědné muzeum, 1999. ISBN 80-900-896-9-0.
- Obr. 23: Patrová podstávka – VOJTÍŠEK, Břetislav a Josef VAŘEKA. *Lidová architektura v severních Čechách*. Česká Lípa: Okresní vlastivědné muzeum, 1999. ISBN 80-900-896-9-0.
- Obr. 24: Průběžná podstávka – VOJTÍŠEK, Břetislav a Josef VAŘEKA. *Lidová architektura v severních Čechách*. Česká Lípa: Okresní vlastivědné muzeum, 1999. ISBN 80-900-896-9-0.
- Obr. 25: Rohatiny – VAŘEKA, Josef a Václav FROLEC. *Lidová architektura: encyklopedie. 2., přeprac. vyd., V nakl. Grada 1. vyd. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1204-8.*
- Obr. 26: Roubený věnec – soukromý archiv autora práce
- Obr. 27: Stěnové kleštiny – VAŘEKA, Josef a Václav FROLEC. *Lidová architektura: encyklopedie. 2., přeprac. vyd., V nakl. Grada 1. vyd. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1204-8.*
- Obr. 28: Nárožní vazby – vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017
- Obr. 29: Zhlaví – vytvořeno autorem práce v programu AutoCAD 2017
- Obr. 30: Chebský dům – soukromý archiv autora práce
- Obr. 31: Středohorský dům – soukromý archiv autora práce

- Obr. 32: Středohorský dům se zdobenou podstávkou – soukromý archiv autora práce
- Obr. 33: Dům severních Čech – patrový – soukromý archiv autora práce
- Obr. 34: Dům severních Čech – přízemní – soukromý archiv autora práce
- Obr. 35: Dům severních Čech s hrázděným patrem – soukromý archiv autora práce
- Obr. 36: Pojizerský dům – soukromý archiv autora práce
- Obr. 37: Turnovský dům – DAVID, Petr a Vladimír SOUKUP. *555 památek lidové architektury České republiky*. Praha: Kartografie, 2000. ISBN 80-7011-674-9.
- Obr. 38: Dům severovýchodních Čech – soukromý archiv autora práce
- Obr. 39: Krkonošský dům – soukromý archiv autora práce
- Obr. 40: Krkonošský dům s kočí procházkou – LUNIAČZEK, Petr. *Putování za lidovou architekturou Semilská: 33 výletů*. České Budějovice: Vlastním nákladem, 2015. ISBN 978-80-260-8628-4.
- Obr. 41: Podorlický dům – soukromý archiv autora práce
- Obr. 42: Dům Středočeské pahorkatiny a povodí Berounky s podsíní – soukromý archiv autora práce
- Obr. 43: Dům jižních Čech – VAŘEKA, Josef a Václav FROLEC. *Lidová architektura: encyklopedie*. 2., přeprac. vyd., V nakl. Grada 1. vyd. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1204-8.
- Obr. 44: Dům jihozápadních Čech – soukromý archiv autora práce
- Obr. 45: Plzeňský dům – VONDRUŠKOVÁ, Alena a Vlastimil VONDRUŠKA. *Vesnice*. Praha: Vyšehrad, 2014. Průvodce českou historií. ISBN 978-80-7429-362-7.
- Obr. 46: Šumavský dům – LOUDA, Jiří. *Lidová architektura Krkonoš*. 2., dopl. vyd. Vrchlabí: Správa Krkonošského národního parku, c2008. ISBN 978-80-86418-64-3.
- Obr. 47: Alpský dům s podélným průjezdem – soukromý archiv autora práce
- Obr. 48: Alpský dům – soukromý archiv autora práce
- Obr. 49: Dům Českomoravské vrchoviny – soukromý archiv autora práce
- Obr. 50: Horácký dům – soukromý archiv autora
- Obr. 51: Poličský dům – soukromý archiv autora

- Obr. 52: Dům středního Polabí – LUNIAČEK, Petr. *Putování za lidovou architekturou Jěnska: Český ráj, Mariánská zahrada, Podchlumí, Jižní Podkrkonoší: 30 výletů*. České Budějovice: P. Luniaczek, 2012. ISBN 978-80-260-1729-5.
- Obr. 53: Dům středního Polabí s podsíní – LUNIAČEK, Petr. *Putování za lidovou architekturou Jěnska: Český ráj, Mariánská zahrada, Podchlumí, Jižní Podkrkonoší: 30 výletů*. České Budějovice: P. Luniaczek, 2012. ISBN 978-80-260-1729-5.
- Obr. 54: Východosudetský dům – soukromý archiv autora
- Obr. 55: Východosudetský dům – vikýř – soukromý archiv autora
- Obr. 56: Jesenický dům – VAŘEKA, Josef a Václav FROLEC. *Lidová architektura: encyklopedie. 2., přeprac. vyd., V nakl. Grada 1. vyd. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1204-8.*
- Obr. 57: Karpatský dům – soukromý archiv autora
- Obr. 58: Těšínskoslezský dům – VAŘEKA, Josef a Václav FROLEC. *Lidová architektura: encyklopedie. 2., přeprac. vyd., V nakl. Grada 1. vyd. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1204-8.*
- Obr. 59: Valašský dům – soukromý archiv autora
- Obr. 60: Kopaničářský dům – VAŘEKA, Josef a Václav FROLEC. *Lidová architektura: encyklopedie. 2., přeprac. vyd., V nakl. Grada 1. vyd. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1204-8.*

13 PŘÍLOHY

13.1 Katalogové listy současných regionů

- STŘEDNÍ ČECHY + PRAHA
- JIHOZÁPAD
- SEVEROZÁPAD
- SEVEROVÝCHOD
- JIHOVÝCHOD
- STŘEDNÍ MORAVA
- MORAVSKOSLEZSKO

13.2 Katalogové listy regionálních typů

- Dům severozápadních Čech
- Dům severních Čech
- Dům severovýchodních Čech
- Dům Středočeské pahorkatiny a povodí Berounky
- Dům jižních Čech
- Dům jihozápadních Čech
- Alpský dům
- Dům Českomoravské vrchoviny
- Dům východních Čech
- Východosudetský dům
- Karpatský dům